

RUTA DE
PEDRA EN SEC

Consell de Mallorca

Departament de Medi Ambient

Tel. 34 971 173 700

Fax. 34 971 173 732

c/ del General Riera, 111
07010 Palma

www.conselldemallorca.net/mediambient/pedra

RUTA DE
PEDRA EN SEC

SERRA DE TRAMUNTANA MALLORCA
PATRIMONI MUNDIAL

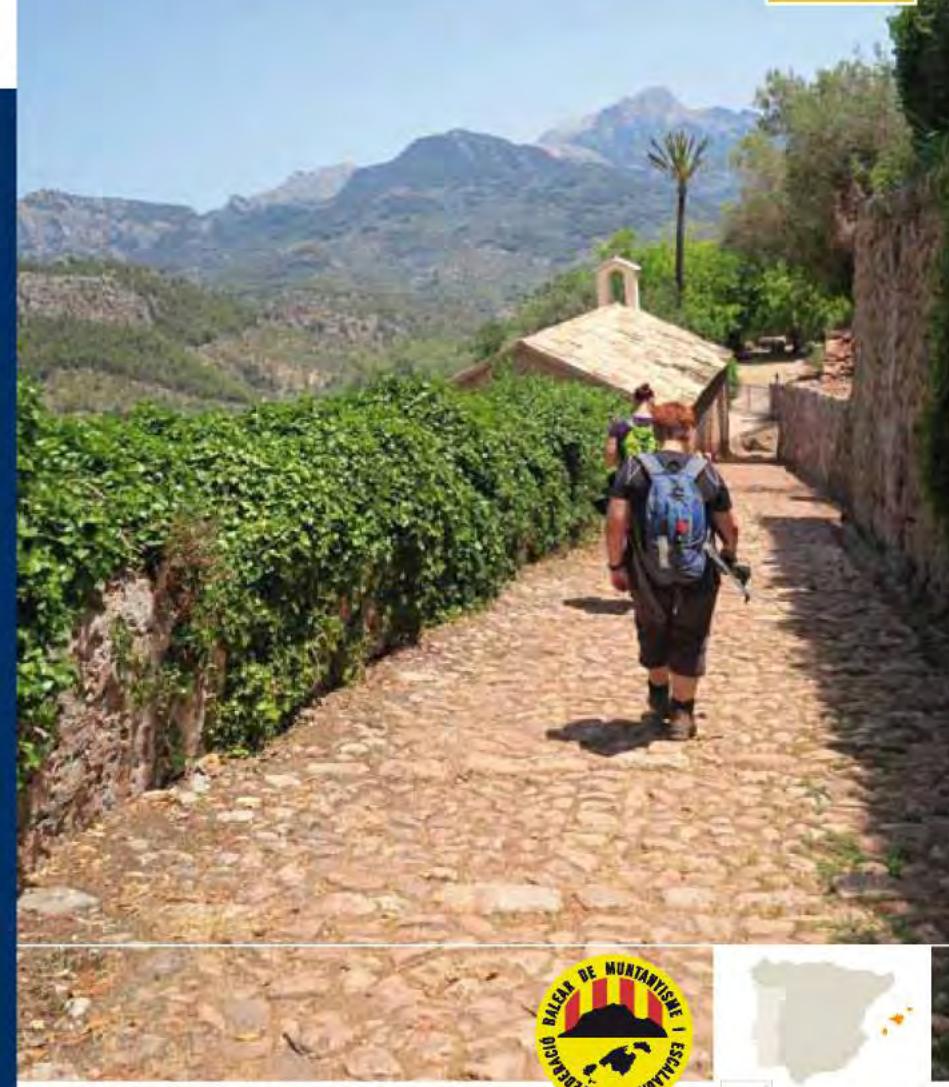

GR 221®

MALLORCA

Serra de Tramuntana

Ruta de Pedra en Sec

Consell de Mallorca
Departament de Medi Ambient

Abans de començar la ruta i per tenir informació actualitzada dels trams oberts i senyalitzats, consultau la pàgina web oficial de la Ruta de Pedra en Sec:
www.conselldemallorca.net/mediambient/pedra

Ruta de Pedra en Sec

Itinerari senderista per la serra de Tramuntana

INTRODUCCIÓ

La Ruta de Pedra en Sec	2
L'itinerari avui	3
La pedra en sec	4
La fauna	6
La flora	8
Les festes	10
El patrimoni	12
Els museus	14
Mètode d'informació d'excursions (MIDE)	16
Mapa del GR 221	18

RUTA DE PEDRA EN SEC

ETAPA 2 Estellencs - Esporles	22
ETAPA 4 Can Boi - Muleta	36
ETAPA 5 Muleta - Tossals Verds	46
ETAPA 6 Tossals Verds - Son Amer	58
ETAPA 7 Son Amer - Pont Romà	70
ETAPA 8 Pont Romà - Port de Pollença	82
VARIANT A S'Arracó	90
VARIANT B Galatzó	100
VARIANT C Calvià	112
VARIANT D Castell d'Alaró	122
VARIANT E Sa Costera	132
VARIANT F Pas Llis	144

REFUGIS

INFORMACIÓ D'INTERÈS

LÀMINES

AUS	20
FLORA	152
ELEMENTS I EINES	162

Autors

Del text:

Guillem Alomar Canyelles, Philippe Álvaro Frotté,
Antoni Reynés Trias, Francesca Rotger Moyà, Miquel
Àngel Salvà Capó, Maria del Mar Taltavull Manchado

De les fotografies:

Guillem Alomar Canyelles, Philippe Álvaro Frotté,
Andreu Bestard Bestard, Pere Joan Oliver, Joan Pons
Mesquida, Antoni Reynés Trias

De la revisió lingüística:

Servei de Normalització Lingüística del Consell de Mallorca

Del disseny:

Diana Farràs i Serra

© de l'edició:

Consell de Mallorca

© del text:

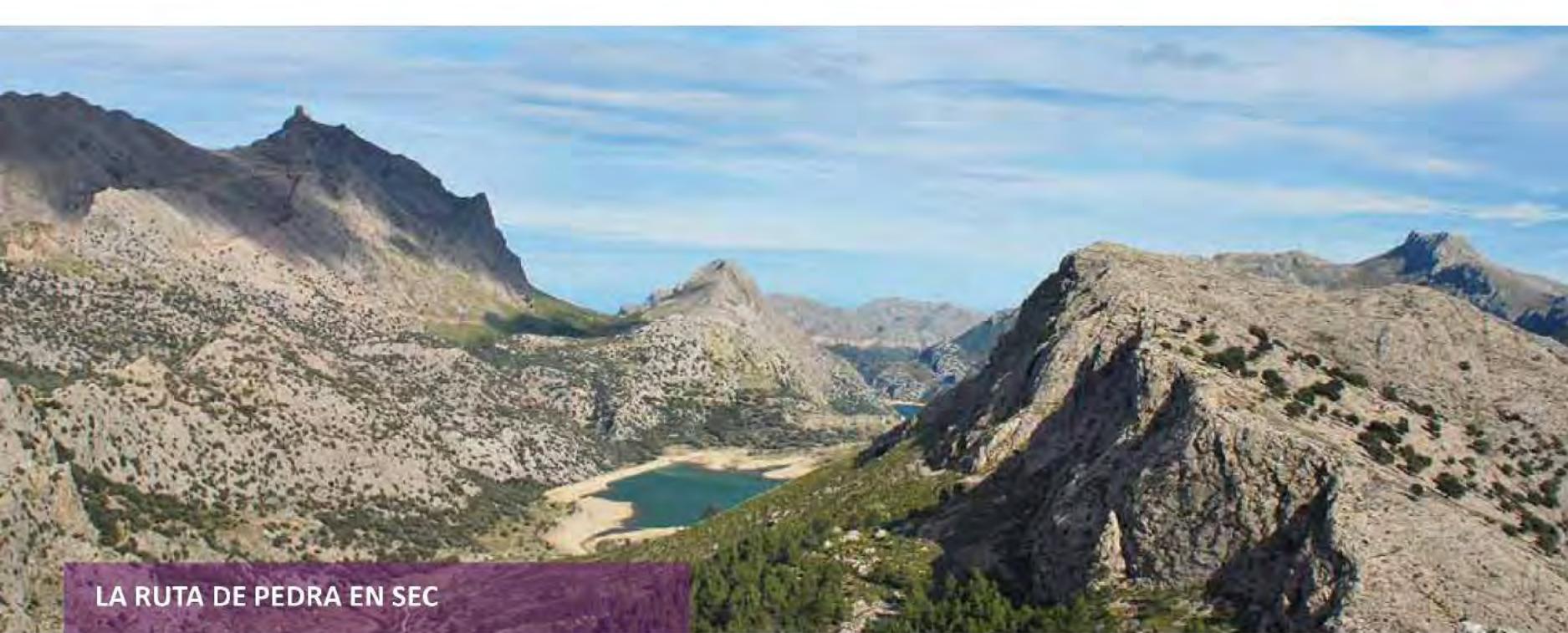
Consell de Mallorca

© de les fotografies:

Consell de Mallorca i autors

Edició: Desembre de 2016

Dipòsit legal: DL PM 1243 - 2016

LA RUTA DE PEDRA EN SEC

El GR 221 proposa descobrir els paisatges construïts amb pedra en sec de la serra de Tramuntana, avui declarada patrimoni mundial per la UNESCO en la categoria de paisatge cultural. Així mateix, fa possible visitar interessants vestigis històrics, trobar-se amb els mites i les llegendes, i conèixer les tradicions, l'arquitectura, els costums, la gastronomia i l'artesanía d'aquest indret privilegiat de la geografia illenca.

El traçat s'apropa sovint a la costa i en alguns indrets als cims més elevats de la serralada, i és el punt més alt del recorregut el coll de ses Cases de sa Neu, amb poc més de mil dos-cents metres d'altura. Aquesta combinació i la diversitat de vegetació, amb alzinars ombrívols, garrigues i màquies típicament mediterrànies, contribueixen a incrementar l'interès paisatgístic del sender.

La ruta té com a suport principal la xarxa d'antics camins restaurada pel Consell de Mallorca, fet que la fa accessible per a senderistes de totes les edats. Així mateix, la climatologia de l'illa la fa practicable gairebé tot l'any.

▲ Embassament de Cúber

L'ITINERARI AVUI

Disposau en aquesta guia de 164 quilòmetres oberts i senyalitzats, dels quals 91,7 corresponen a l'itinerari principal, que us permetran realitzar el tram entre Estellencs i Esporles, i enllaçar Deià amb el port de Pollença. Els altres 72,3 quilòmetres formen part de les variants, de les quals podeu fer la de s'Arracó al coll de sa Gramola, la des Capdellà a Estellencs, la de Calvià a Puigpunyent, la de Tossals Verds a Orient, la de Binibassí a cala Tuent i la del pas Llis.

El Consell de Mallorca no es fa responsable de les possibles limitacions de pas o d'altres problemes que puguin sorgir en els trams que es troben en projecte i no estan senyalitzats. Tampoc no es fa responsable de la informació que puguin donar altres guies, publicacions o webs.

LA PEDRA EN SEC

Amb la pedra com a únic element de construcció, l'home ha modelat i adaptat l'entorn per treure profit dels recursos naturals i ha generat paisatges amb característiques úniques i d'alt valor etnològic, naturalístic i constructiu, reflex d'una societat i d'una cultura transmesa al llarg de generacions. La complexitat i la qualitat de les obres es relacionen amb l'existència de l'ofici de marger, amb gran tradició i amb coneixements tècnics notables.

▲ Forn de pa

Amb aquesta tècnica s'han creat camins i carreteres, aixecat parets que delimiten propietats i ordenen l'espai agrícola, i canalitzat torrentos per lluitar contra l'erosió.

A les zones boscoses romanen els rotlos de les sitges sobre els quals es produïa el carbó vegetal i els forns de calç en què es coïa la pedra calissa, mentre que a les parts més elevades són visibles les cases de neu, utilitzades per emmagatzemar gel amb finalitats gastronòmiques i medicinals.

Destaquen també els marges, bastits per crear sòls més profunds i estables que ocupen un 20 % de la superfície de la Serra, uns 200 km² destinats majoritàriament al conreu de l'olivera.

Barranc de Biniaraix ►

LA FAUNA

La serra de Tramuntana és l'indret amb major valor ambiental de l'illa. Les seves muntanyes són el refugi de moltes espècies singulars, especialment de l'àguila peixatera, que cria en els penya-segats vora la mar, del falcó mari, exclusiu de la Mediterrània i del voltor negre.

A l'alzinar trobem una gran varietat de petits ocells insectívors, com el vistós i estrident ferrerico o el diminut passaforadí. També hi són freqüents els que tenen una dieta granívora, com el pinsà -un dels més confiats- o el tudó.

▲ Xoriguer

Els pinars són l'hàbitat de diferents espècies de busquerets i del trencapinyons, amb el bec tort per poder obrir les pinyes. Mentre, els extensos carritxars i altres espais oberts són el refugi de les perdius o del xorrec, un petit busqueret endèmic de Balears.

A l'hivern, fugint del fred del nord, arriben a aquestes contrades el conegut ropit i les diferents espècies de tords, mentre que, durant la primavera, altres ocells vénen d'Àfrica per criar. És el cas del menjamosques, petit ocell de color gris que just cria a les nostres terres, del capixerigany o del cucui, d'un cant molt característic.

◀ Eriçó ▶ Mart ▶

La cabra orada és l'únic mamífer que veurem amb regularitat. La disminució de la pressió humana l'ha convertida en una espècie molt abundant i amb una forta incidència sobre la vegetació. D'altres mamífers, com l'eriçó o els petits carnívors que agrupam amb el nom de *salvatgina*, com el mostel, la geneta i el mart, els observarem amb dificultat a causa dels seus costums crepusculars i nocturns.

LA FLORA

L'alzinar és la comunitat forestal més característica de la zona, forma extensos boscs, especialment en els indrets més plujosos. Fins fa poc s'han explotat sistemàticament per elaborar carbó i, en conseqüència, tenen un sotabosc empobrit, encara que hi podrem observar l'arbocera, l'aladern de fulla ampla, el marfull, l'heura o la falguera.

En els costers més assolellats i en les zones menys plujoses domina l'ullastrar i les diferents garrigues, sovint cobertes de pinar, amb llampúdol bord, aladern de fulla estreta, garballó o murta.

Els carritxars són especialment abundants i configuren una gran part del paisatge des de la costa fins als punts més alts. Es caracteritzen per la presència del càrritx, una gramínia de grans dimensions afavorida històricament amb periòdiques socarrades per alimentar el ramat.

Les parts altes de les muntanyes tenen una aparença nua i rocallosa, resultat de les condicions climàtiques, de la pressió ramadera i de les cabres, però amaguen una interessant vegetació amb un grau molt elevat d'especialització.

La garriga de muntanya és, d'altra banda, molt rica en endemismes, com l'estepa joana amb les seves flors grans i grogues, l'estepa blenera,

la brutònica, i un conjunt d'espècies que formen coixinets espinosos, com l'eixorbrates blanc, l'eixorba-rates negre, l'alacantí o l'aritja de muntanya.

En els penyalars abunden les plantes exclusives de les Balears, en general de flors grans i colors vistosos. És el cas de la maçanella, la col de penya o la violeta de penyal. També refugiats en indrets esquerps observarem testimonis d'una flora més abundant altre temps, com l'arbre de visc, el boix, el rotaboc, el teix o la pomera borda.

◀ Estepa joana

Alzinar ▶

LES FESTES

Els pobles i llogarets, amb el seus carrerons empedrats, les rentadores i les cases ofereixen als visitants mostres interessants d'arquitectura popular. L'itinerari permet, a més, visitar diverses construccions religioses entre les quals destaca el monestir de Lluc, amb la seva basílica i els porxets del segle XVI on romanien els pelegrins i les seves cavalcades.

Les batalles de moros i cristians que se celebren a Sóller i a Pollença són, sens dubte, les festes més conegudes que es poden gaudir al voltant de la Ruta de Pedra en Sec. A Sóller, el Firó té lloc el segon dilluns de maig i commemora la derrota dels pirates que atacaren la vila l'11 de maig del 1561.

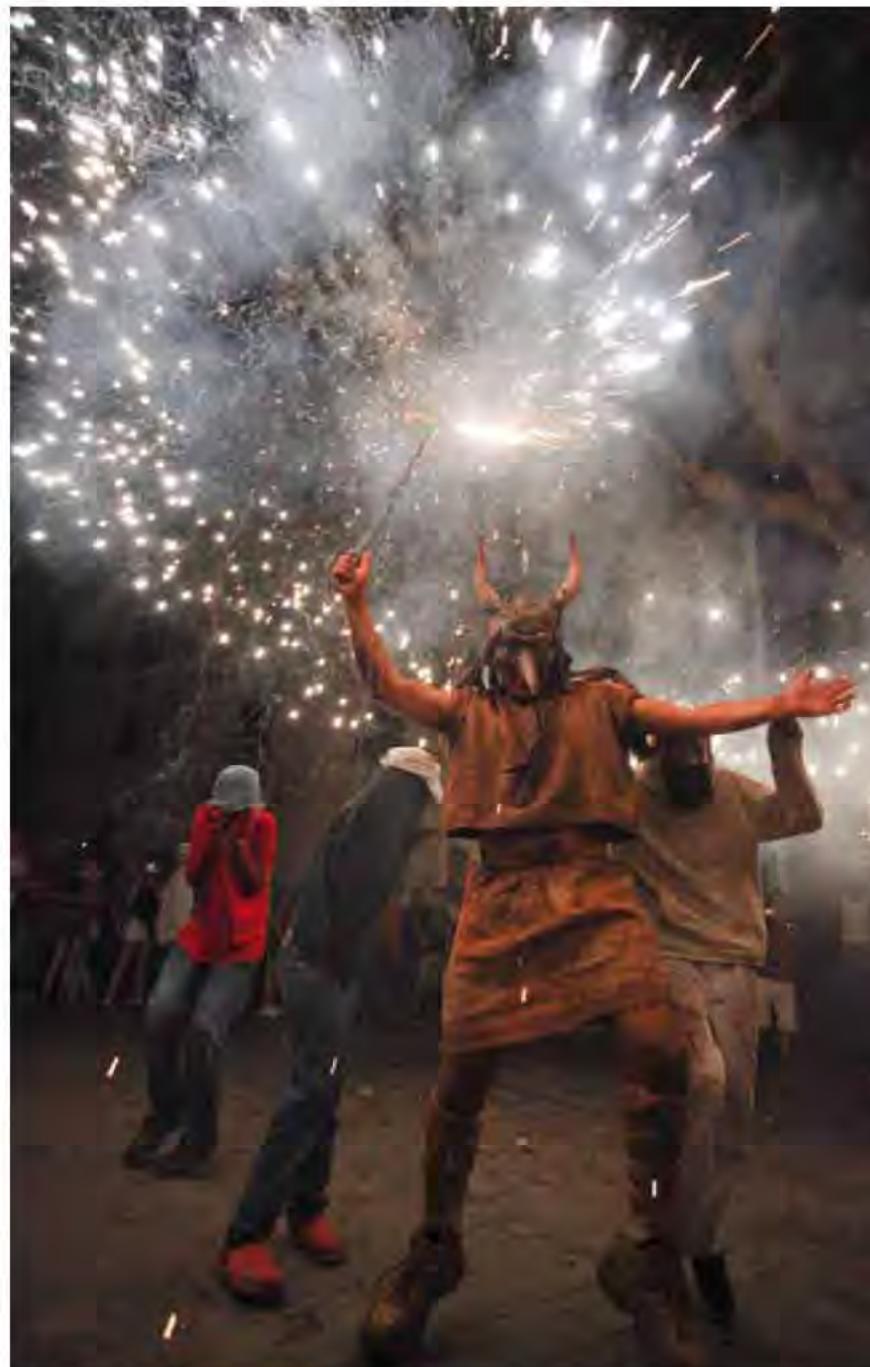
El 2 d'agost els pollencins viuen amb gran intensitat el simulacre de la batalla contra el temible Dragut. També a Pollença, i per sant Antoni, els homes del poble tallen un pi de la possessió de Ternelles i el porten a la vila, on els més agosarats provaran d'enfilar-s'hi.

Al santuari de Lluc el moment amb més tradició i emotivitat és el 24 de desembre amb el cant de la Sibil·la a les Matines, declarat per la UNESCO patrimoni immaterial de la humanitat l'any 2010. El segon diumenge de setembre té lloc la Diada de Lluc, amb activitats de tot tipus i, a principi de setembre, hi ha la pujada a Lluc de la part forana, en la qual els pobles de Mallorca pelegrinen al Santuari, mentre que Palma ho fa el primer dissabte d'agost, amb la coneguda marxa des Güell a Lluc a peu.

L'estiu és l'estació en què tenen lloc les festes patronals, com la de Sant Joan a Deià, i la de Sant Bartomeu a Sóller. En aquests darrers dos pobles es fa un correfoc a la plaça de la vila que congrega gran quantitat de públic. El poble de Fornalutx celebra les festes patronals el 8 de setembre, dia de la Nativitat de la Mare de Déu, el mateix dia que Banyalbufar, que té per patrona la Mare de Déu de Setembre.

La primera quinzena d'octubre té lloc a Esporles la Fira Dolça, durant la qual el poble es converteix en un gran mostrador de tot tipus de rebosteria. Altres fires temàtiques són l'Agrícola, Ramadera i Artesanal del primer cap de setmana d'abril a Andratx, i la del Vi i del Formatge d'Estellenç, que s'organitza aprofitant la festivitat de l'1 de maig.

Correfoc a Sóller ►

EL PATRIMONI

Els pobles i els llogarets, amb el seus carrerons empedrats, les rentadores i les cases ofereixen als visitants mostres interessants d'arquitectura popular. L'itinerari permet, a més, visitar diverses construccions religioses entre les quals destaca el monestir de Lluc, amb la seva basílica i els porxets del segle XVI on romanien els pelegrins i les seves cavalcades.

També destaquen les esglésies parroquials de Deià, Banyalbufar, Estellencs o Sóller, aquesta darrera amb la façana modernista.

Especial esment s'ha de fer de l'ermita de Son Amer que mostra la senzillesa de la vida ascètica dels ermitans de l'orde mallorquí de sant Pere i sant Pau.

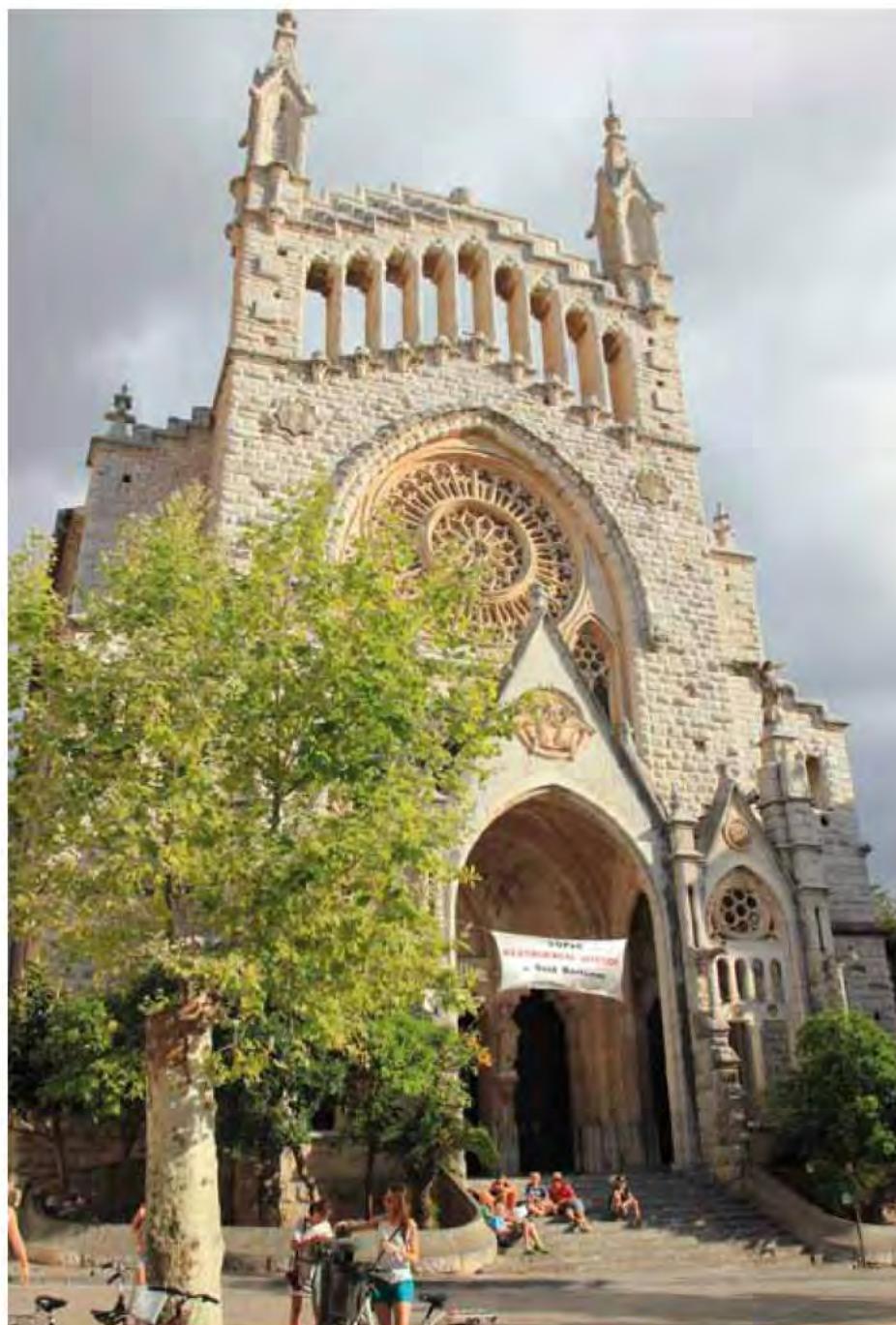

▲ Església de Sant Joan Baptista (Deià)

▼ Cases de Galatzó (Calvià)

Les cases de possessió centraven la vida de la ruralia mallorquina i n'eren el nucli de producció, de tal manera que moltes tenen tafona, casa per a les collidores d'oliva i capella, a més d'estables, sestadors i altres instal·lacions per a animals o per emmagatzemar els productes de la terra. D'acord amb la seva importància, moltes presenten un aspecte senyorial i sovint tenen torres com a element defensiu. En són una bona mostra les cases des Collet a Estellencs, sa Baronia a Banyalbufar i Muleta Gran a Sóller.

Església de Sant Bartomeu (Sóller) ▶

ELS MUSEUS

Entre moltes de les visites possibles que ofereix la ruta, propera al poble d'Esporles, trobam sa Granja, antiga possessió amb una exposició etnogràfica centrada en la vida rural mallorquina.

Al poble de Deià, el Museu Arqueològic guarda objectes de les excavacions arqueològiques i paleontològiques dirigides per W. Waldren. Ja als afores, en direcció a Sóller, es troba la Fundació Robert Graves, casa museu del llegat de l'escriptor anglès.

A Sóller, el Museu Balear de Ciències Naturals divulga el patrimoni natural de les Illes Balears. En el centre del poble, prop de la plaça de la Constitució, el Museu de Sóller conté seccions d'arqueologia, de belles arts i d'etnologia.

Al terme municipal d'Escorca trobam el Museu de Lluc, amb diferents sales dedicades a arqueologia, a orfebreria, a indumentària, a imatgeria devota, a ceràmica, a artesanía tèxtil i una pinacoteca.

Finalment, a Pollença es pot visitar el Museu de Pollença que conté seccions d'arqueologia, de pintura gòtica i de pintura contemporània. També trobam el museu i fundació del pintor Dionís Bennàssar, i la Fundació Martí Vicenç amb exposició de l'obra escultòrica i pictòrica d'aquest autor i d'una mostra tèxtil.

▲ Museu Balear de Ciències Naturals (Sóller)

Jardí Botànic (Sóller) ►

MÈTODE D'INFORMACIÓ D'EXCURSIONS (MIDE)

MIDE és un sistema de comunicació entre excursionistes per valorar i per expressar les exigències tècniques i físiques dels recorreguts. L'objectiu és unificar les apreciacions sobre la dificultat de les excursions per permetre a cada practicant fer una elecció millor.

informació de referència

- horari
- desnivell de pujada
- desnivell de baixada
- distància horitzontal
- tipus de recorregut

informació de valoració

Medi. Severitat del medi natural

- 1 El medi no està exempt de riscos
- 2 Hi ha més d'un factor de risc
- 3 Hi ha diversos factors de risc
- 4 Hi ha bastants factors de risc
- 5 Hi ha molts factors de risc

Itinerari. Dificultat per orientar-se en l'itinerari

- 1 Camins i creuers ben definits
- 2 Sendes o senyalització que indiquen la continuïtat
- 3 Exigeix la identificació precisa d'accidents geogràfics i de punts cardinals
- 4 Exigeix tècniques d'orientació i de navegació fora de traçat
- 5 La navegació és interrompuda per obstacles que s'han de vorejar

Desplaçament. Dificultat en el desplaçament

- 1 Marxa per superfície llisa
- 2 Marxa per camins de ferradura
- 3 Marxa per sendes escalonades o per terrenys irregulars
- 4 Cal usar les mans per mantenir l'equilibri
- 5 Requereix passos d'escalada per a la progressió

Esforç. Quantitat d'esforç necessari

(calculat segons criteris MIDE per a un excursionista mitjà poc carregat)

- 1 Fins a 1 h de marxa efectiva
- 2 Més d'1 h i fins a 3 h de marxa efectiva
- 3 Més de 3 h i fins a 6 h de marxa efectiva
- 4 Més de 6 h i fins a 10 h de marxa efectiva
- 5 Més de 10 h de marxa efectiva

El MIDE està recomanat per la Federació Espanyola d'Esports de Muntanya i Escalada (FEDME), la Federació Aragonesa de Muntanyisme (FAM), Protecció Civil del Govern d'Aragó i altres entitats. Més informació: www.euromide.info

Valtes d'en Galileu

RUTA DE PEDRA EN SEC GR 221

- Tram obert (Green line)
- Tram en projecte (Red dashed line)
- Refugi (Green house icon)

AUS

Busqueret de capell ♂

Busqueret de capell ♀

Busqueret de cap negre

Ropit

Pinsà ♂

Tudó

Passaforadí

Menjamosques

Tord

Perdiu

Ruta de Pedra en Sec

GR221

ETAPA 2

Estellencs - Esporles

ETAPA 4

Can Boi - Muleta

ETAPA 5

Muleta - Tossals Verds

ETAPA 6

Tossals Verds - Son Amer

ETAPA 7

Son Amer - Pont Romà

ETAPA 8

Pont Romà - Port de Pollença

VARIANT A

S'Arracó

VARIANT B

Galatzó

VARIANT C

Calvià

VARIANT D

Castell d'Alaró

VARIANT E

Sa Costera

VARIANT F

Pas Llís

Camí des Correu

Situats entre la mar i la muntanya, els espais marjats d'Estellencs i Banyalbufar, amb les seves basses, fontinyols i caminois arrelats en un origen musulmà i desenvolupats de manera harmoniosa seguint les empentes de la història, configuren sens dubte un dels paisatges de la pedra en sec més atraktius de la ruta.

A l'altre extrem, el poble d'Esporles conserva en les seves construccions el caràcter de vila industriosa, en un entorn on el torrent de Sant Pere, que la divideix en dos, adquireix un protagonisme rellevant.

D'un extrem a l'altre els vells camins reials costejen la mola de Planícia i el moletó de sa Granja i ens deixen entreveure traces del seu passat centenari.

ETAPA 2

ESTELLENC - ESPORLES

MIDE

- Estellencs (155 m)
- Esporles (187 m)

⌚	4 h 50 min	1
▲	631 m	1
▲	598 m	2
➡	14.404 m	3
➡	traversia	

DESCRIPCIÓ DE L'ITINERARI

Situam el punt de partida a la plaça Constitució d'Estellencs, des d'on ens dirigim cap a Banyalbufar per la vorera de la carretera Ma-10. Passam vora les antigues rentadores i a la corba següent deixam la carretera per agafar el camí reial d'Estellencs, que trobam a la nostra esquerra.

Amb suau descens ens aproparam a les cases de ses Amitges, en un paisatge dominat per la presència del puig de Galatzó, i després d'una breu pujada, observam a ponent les cases des Collet, amb la seva robusta torre de defensa.

Retrobam ara la carretera Ma-10, que seguirem amb molta precaució pel marge esquerre en direcció a Banyalbufar, fins que després d'un revolt molt marcat sorgeix a la dreta un vial que ens permet arribar a les cases de Son Serralta, després de les quals retrobam el camí de ferradura, per on continuam sense gaire desnivell fins a la finca pública de Planícia.

Travessam la carretera d'accés a les cases d'aquesta possessió, i començam l'ascens que ens durà, amb alguns revolts, a la font de s'Obi. Continuam la pujada fins la barrera que dóna entrada a la finca des Rafal, i entre marjades d'olivar, arribam a una cruïlla. El ramal de la dreta permet anar fins Esporles o les cases de Planícia, però nosaltres seguim dret i tot seguit veim al fons les cases des Rafal, baix de les quals passa l'itinerari.

Poc després iniciam el descens envoltats de marjades, pel tram coneugut com sa Costa, que ens duu a connectar novament amb la carretera Ma-10.

A continuació seguim per la voravia fins a arribar a Banyalbufar i a la plaça de la Vila, presidida per l'església parroquial i l'Ajuntament. Aquest és un bon moment per fer una aturada o per aprovisionar-nos de queviures i aigua.

Costa d'Estellencs ▼

Des d'aquí anam a cercar el camí des Correu. Agafam el carrer rost Jeroni Albertí, primer, i el carrer de la Font de la Vila, després, per enllaçar amb el camí des Correu. Aquest s'enfila amb forta pendent entre marjades amb ceps de malvasia, olivars i algun pinaret, i deixa, sempre a la dreta, dos caminois, un que segueix la séquia de Dalt i torna al poble, i un altre, de recorregut més curt, que arriba a la font de la Vila, una surgència que nodeix d'aigua una part important de les marjades del municipi.

Arribam a la cruïlla amb el camí de carro de Planícia, amb les ruïnes de la Guixeria de Son Sanutges a la dreta i les cases de la possessió més enllà, on seguim tot dret per un sender que s'estreny, deixant de banda i també a la dreta el camí Vell de Planícia, i ens endinsam per l'alzinar.

Poc després trobam una costa empedrada, d'acurada factura, que ens du al coll des Pi, punt d'inflexió de l'itinerari, des d'on continuam la baixada, sempre rodejats d'alzines, amb un sotabosc on abunden arboceres i murteres.

A la nostra esquerra surt s'era des Moro, una eixamplada neta de vegetació que constitueix una bona talaia. Passam després el portell que assenyala la partió entre les possessions de Son Valentí i ses Mosqueres i, no gaire lluny, si estam atents, podem veure la petita marca situada en mig del camí que rep el nom de sa Potada des Cavall.

Alguns revolts més avall trobam una paret cabrera que ens separa dels conreus de Ses Mosqueres i que dóna pas a un tram de ferm empedrat rescatat de l'oblit gràcies a la feina dels margers del Consell de Mallorca. Al final, arribam a la carretera de Banyalbufar a Esporles Ma-1100, que creuam per seguir en paral·lel fins a superar el torrent de Sant Pere pel pont de sa Turbina. Unes passes més endavant, envoltats de plàtans, fleixos i oms, tornam a travessar la carretera i en pocs minuts arribam a la plaça d'Espanya d'Esporles, on acaba la caminada.

▲ Arbocera

PUNTS D'INTERÈS

1 Es Collet

Amb sols 50 hectàrees, aquesta possessió és una de les més grans del terme d'Estellencs i com la majoria de les de la serra de Tramuntana disposava d'una tafona, ja que l'oli era la seva principal producció. Destaca però sobretot per la seva torre de defensa, datada del segle XVII i declarada Bé d'Interès Cultural des del 1993.

2 Son Serralta

Els senyors d'aquestes cases, amb traces del seu passat fortificat, controlaven l'anomenada Cavalleria d'Estellencs, una institució creada el 1234 pel Bisbe de Barcelona i que els obligava inicialment a mantenir dos cavalls armats per a la defensa de l'illa i per contra els concedia jurisdicció sobre temes civils i criminals i el dret a percebre rendes i drets senyoriais.

La possessió ocupava una gran superfície però ja al segle XIX començà un procés de parcel·lació que donà lloc a altres propietats d'importància, com ses Amitges, que queda també vora el nostre itinerari.

3 Font de s'Obi

L'aigua d'aquest fontinyol, no gaire abundant, veu la llum entre dues roques i es canalitzà fins a un abeurador situat vora el camí. A un costat veim la caseta de la font de s'Obi, bastida de pedra en sec i coberta de teula àrab, i que antigament donava aixopluc als treballadors de la possessió. Un poc més enllà es troben les restes del graner des delme, una construcció on s'estojava l'oliva destinada a pagar un impost que suposava una desena part de la collita.

4 La por des Rafal

La possessió des Rafal sempre ha estat lligada a una tradició fantasmagòrica, amb la seva torre de defensa com a protagonista. Conten que els rumors de certes històries misterioses arribaren al marquès de Campo Franco, senyor de Planícia i d'aquesta casa, que decidí passar-hi uns dies.

La segona nit despertà amb un enrenou d'origen inexplicable, i a continuació va sentir com pujaven les escales, arrossegaven uns grillons i intentaven obrir el pany amb violència. La porta s'obrí de pinta en ample, aparentment tota sola, i quan tornà al llit, començaren uns laments esgarrifosos i fortes empentes a la porta, que continuaren fins a trenc d'alba.

La notícia dels fets es va estendre arreu i la torre del Rafal passà a anomenar-se la Torre de ses Ànimes, i diuen que encara avui es poden sentir els gemecs de l'ànima en pena.

5 Camí des Rafal/sa Costa

Aquest sender de bella factura i millors vistes comunica Estellencs amb Banyalbufar, i era una alternativa al camí reial d'Estellencs, que passava més apropi de la costa i que per això era més perillós i exposat a les ràtzies dels corsaris, que intentaven capturar al viatgers i pagesos per a convertir-los en esclaus.

Fou molt transitat per collidores i truginers, ja que també donava accés a les cases de Planícia i a Puigpunyent i ara, després d'un llarg període tancat, en podeu gaudir els senderistes gràcies a la lluita iniciada per l'Ajuntament i les entitats veïnals, amb el suport del Consell de Mallorca.

6 Església de la Nativitat de Maria

L'església parroquial de Banyalbufar es construí durant el segle XVI, en substitució d'una altra situada més avall i que els pirates varen destruir. Diverses modificacions li han donat l'aspecte actual, amb una sola nau, coberta de volta de canó dividida en quatre trams, el presbiteri i quatre capelles laterals. Hi destaca una Mare de Déu del Roser, el retaule de sant Pere, de Gaspar Oms, que data del 1584, així com el magnífic orgue barroc del segle XVII, del desaparegut convent dels dominics de Palma.

Església de la Nativitat de Maria ▲

7 Marjades de Banyalbufar

Són una de les principals mostres del paisatge de pedra en sec de l'illa i van lligades a un important sistema d'irrigació originat durant la dominació musulmana.

Fins al final del segle XIX fou important el conreu de la malvasia però, quan la fil·loxera arrasà les vinyes, s'aprofitaren les marjades per sembrar-hi patates i, especialment, tomàtiques de ramellet que s'exportaren a Catalunya i que generaren un important moviment econòmic i la construcció de nous safareigs i marges.

Des del 1995 s'intenta recuperar la varietat local de la malvasia, una iniciativa que, si té èxit, suposarà assegurar la preservació d'una part ben rellevant d'aquest paisatge agrícola.

Marjades de Banyalbufar ▼

8 Sa Baronia

Casal on se situava la seu dels senyors de la Baronia de Banyalbufar, que exercien la jurisdicció feudal sobre la contrada. Les cases actuals daten del segle XVI i en destaca la corpulenta torre de defensa coronada per mènsules i que tanca, al nord, una claustra encisadora, presidida per una cisterna i per un arc rebaixat que uneix dos dels cossos de l'edifici.

◀ Sa Baronia ▶

9 Guixeria de Son Sanutges

Al costat del camí des Correu hi ha les runes d'aquesta instal·lació de començament del segle XX, que s'alimentava de la pedrera del puig de Son Sanutges. El pedreny era cuit en el forn a uns 500 °C per aconseguir el guix que, després de molt, s'emprava en la construcció.

◀ Pedra de guix ▶

10 Camí des Correu

Era la principal via de comunicació entre Banyalbufar, Esporles i Ciutat, fins a la construcció de la carretera actual a la meitat del segle XIX.

Amb tota probabilitat segueix el traçat de la *carraria* de Banyalbufar, documentada ja en el *Llibre del Repartiment* (1232), obra que recull la divisió de l'illa entre els magnats que havien recolzat al rei Jaume I en la conquesta de Mallorca. El camí conserva alguns trams amb un empedrat molt elaborat i de gran amplària, especialment en el vessant d'Esporles.

Camí des Correu ▶

11 Sa Potada des Cavall

Petit còcò situat en una roca, enmig del camí des Correu i que la llegenda atribueix a la petjada del cavall del rei En Jaume, amb el qual el monarca conqueridor de l'illa la recorria i, fins i tot, passava a Barcelona amb gran salts; una llegenda que es repeteix en altres indrets de la geografia illenca.

Sa Potada des Cavall ▶

12 Sa Granja

Té l'origen en l'alqueria musulmana d'Alpic, que entre els segles XIII i XV va pertànyer a l'orde del Cister. En terres d'aquesta possessió neix la font de sa Granja, que altre temps movia un gran nombre de molins i que fou l'origen de la industrialització del poble d'Esporles.

La possessió està presidida per unes cases senyorials construïdes pels Fortuny durant el segle XVIII, hi destaca l'esplèndida llotja amb arcs amb columnes jòniques i els jardins amb arbres monumentals.

▼ *Sa Granja*

13 Església de Sant Pere

Situada a Esporles i dissenyada a començament del segle XX per l'arquitecte Gaspar Bennàssar, és d'estil neogòtic. La seva planta és basilical d'una sola nau, amb voltes de creueria i amb sis capelles laterals a cada banda. Destaca l'esplèndid retaule barroc de l'altar major, de mitjan segle XVII (que amb anterioritat era al convent de Santa Margalida de Palma), així com els retaules del Roser, de Sant Josep i de Sant Antoni, també del segle XVII.

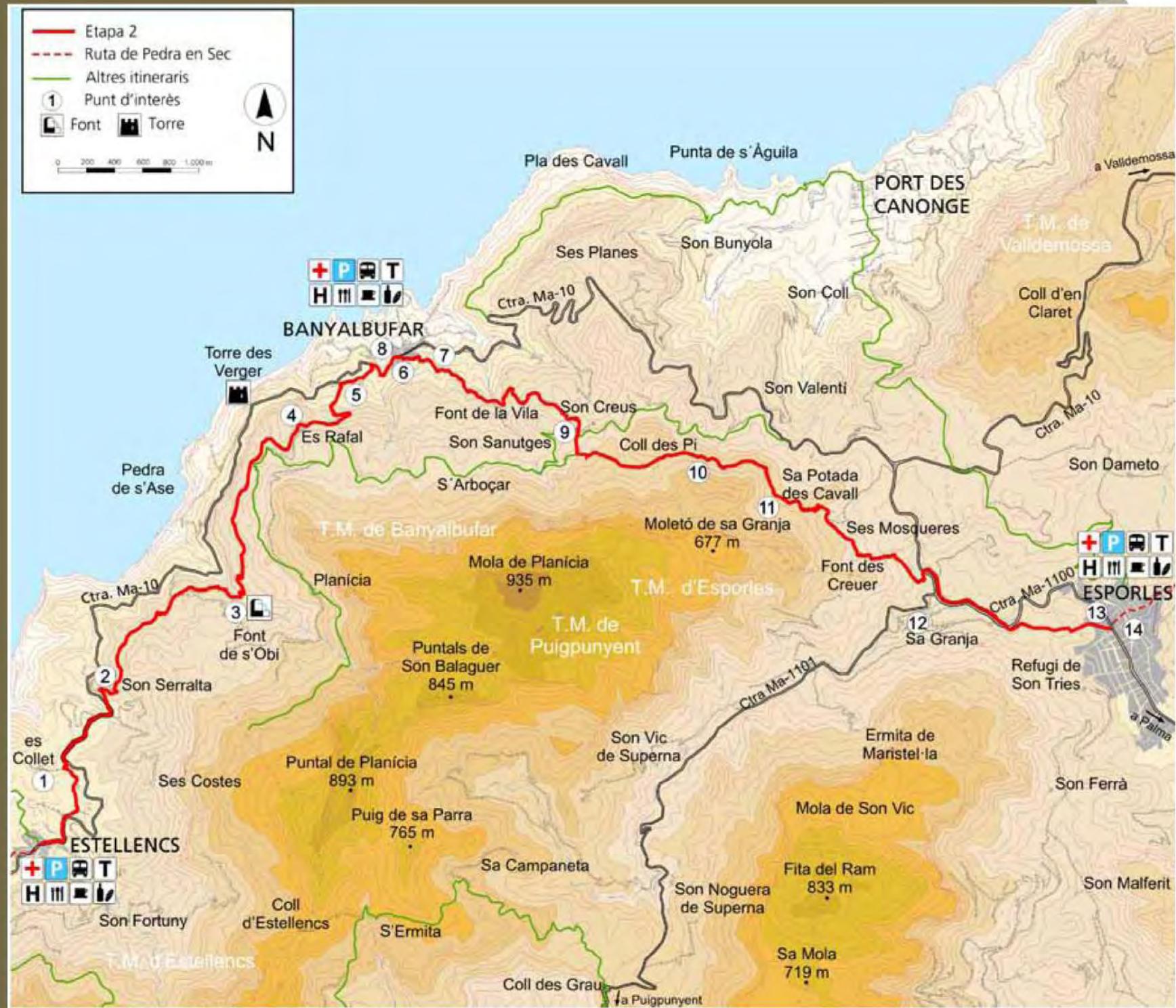
Església de Sant Pere ▶

14 Esporles

Situat a la vall que forma el torrent de Sant Pere, té una població de poc més de 4.000 habitants. L'economia era bàsicament agrícola, ramadera i forestal, fins que a la primera meitat del segle XIX s'inicià un procés d'industrialització i es crearen fàbriques tèxtils, de paper i de sabó que aprofitaven la força hidràulica de la font de sa Granja, al mateix temps que es construïen nous edificis d'estil neoclàssic i modernista.

Esporles ▼

Entre les muntanyes des Teix i la costa nord, el paisatge i la llum de la Mediterrània assoleixen el major protagonisme i expliquen l'atracció d'aquest lloc sobre artistes des que fou «descobert» pels paisagistes del segle XIX.

Des de l'acollidor poble de Deià transitam entre extensos olivars i ens admiram del treball dels margers i dels pagesos, testimoni de l'esforç de generacions que aixecaren els marges incomptables.

Al final del recorregut ens espera l'antiga estació telegràfica de Muleta, reconvertida en alberg per als caminants, la situació del qual, sobre els espadats des cap Gros i a la vora de la badia del Port de Sóller, el converteixen en miranda privilegiada sobre les impressionants postes de sol.

ETAPA 4

CAN BOI - MULETA

MIDE

- refugi de Can Boi (125 m)
- refugi de Muleta (110 m)

Refugi de Can Boi	1 h 28 min	Son Coll	38 min	Can Bleda	28 min	Muleta Gran	32 min	Refugi de Muleta
-------------------	------------	----------	--------	-----------	--------	-------------	--------	------------------

⌚	3 h 06 min	⚠	1
▲	362 m	✖	1
▲	385 m	↙	2
➡	9.902 m	❤	2
➡	traversia		

DESCRIPCIÓ DE L'ITINERARI

Des del refugi de Can Boi ens dirigim a la part alta de Deià pel carrer del bisbe Simó Bauzà, continuam per la costa d'en Topa i, després, pel carrer del Porxo, on es troba l'Ajuntament, passat el qual trobam la carretera de Deià a Sóller. A l'esquerra s'inicia el camí de sa Cala o de sa Vinyeta, que passa vora l'escola municipal i que travessa tres vegades la carretera de la cala de Deià fins a arribar a ses Passadóres, on un pontet sobre el torrent Major permet tornar a Deià pel camí des Ribassos.

Nosaltres elegim, però, el sender que hi ha a la dreta. Es tracta del camí de sa Pesta que, en pujada lleugera, ens du fins devora les cases de Son Bujosa i, després, una altra vegada fins a la carretera Ma-10, que resseguim uns cinc-cents metres i per on hem d'anar amb compte a causa de l'elevat trànsit de vehicles.

En arribar al petit nucli de les coves de Can Puigserver, deixam la carretera i ens desviam per un camí situat a la dreta, que transcorre entre olivars, primer amb una certa inclinació i després planer. Superada una lleugera pujada, trobam el llogaret de Son Coll, a poca distància del qual se situa la font de ses Mentides.

Continuam pel camí fins a assolir uns breus revoltos coneguts com es Gravet, que ens permeten arribar a sa Plana i a l'era de Can Prohom. Des d'allà ja podem veure la vall de Sóller, amb el penyal des Migdia al fons. Ja dins el terme de Sóller, trobam les cases senyorials de Son Mico i de Can Prohom i la capella de Castelló, davant la qual ens desviam pel camí de l'esquerra, fins a arribar a la carretera de Deià a Sóller, ben davant les cases de Can Bleda. Just al costat, s'inicia el camí de Son Sales, però nosaltres seguirem, sempre amb molta cura, la carretera de Deià a Sóller en direcció nord i, poc després, agafarem un desviament a mà dreta que conduceix a la urbanització dels Béns d'Avall.

Abandonam aquest vial en una volta molt marcada. Després, deixam a l'esquerra un ramal que va en direcció als Canons i continuam en direcció a les cases de Muleta Gran. Abans d'arribar-hi, trobam a l'esquerra una pista forestal que continua, ara ja convertida en camí de ferradura, a través del sementer de sa Rota Gran. Primer, passam per un aljub i, després, vora un forn de calç, per arribar finalment al refugi de Muleta.

PUNTS D'INTERÈS

1 Deià

Situat en el vessant nord-occidental de la serra de Tramuntana, gaudex d'una situació privilegiada, entre els espadats del Teix i les aigües blaves de la costa nord. Per la seva bellesa s'ha convertit en un dels indrets turístics més coneguts de Mallorca, per on han passat artistes d'arreu del món, alguns dels quals descansen en el petit cementiri.

El poble té l'origen en l'alqueria Addaya, cedida pel rei a Nunó Sanç i, aquest, al monestir de la Real. Construït a l'entorn del Puig, té com a indrets destacats l'església parroquial de Sant Joan; el cementiri, que és al costat; la xarxa hidràulica, amb les fonts, els rentadors i els molins d'aigua, i les cases, amb interessants mostres de l'arquitectura popular de la serra de Tramuntana.

Deià ▲

2 Ca l'Abat

En aquest indret hi havia les cases de la possessió de Son Muntaner, adquirida progressivament a partir del 1619 pels monjos de Sant Bernat de la Real, de l'orde del Cister, que edificaren una casa nova sobre l'antiga i engrandiren la propietat, i la convertiren en una de les més importants de Deià, fins que la desamortització els obligà a abandonar-la definitivament l'any 1834.

Tot i això, les cases conserven una part important del seu valor arquitectònic, del qual destaquen la torre de defensa, aïllada de la resta dels edificis; les restes de la murada, vora l'antic traçat del camí de Son Coll; la tafona i l'oratori privat, on se celebrava la diada de Sant Bernat.

Ca l'Abat ▶

3 Son Coll

Després de la conquesta de Mallorca, el rei Jaume I cedí l'alqueria de Deià a Nunó Sanç, que, a la vegada, concedí el domini d'aquesta porció a Pere Mató, de qui n'agafà inicialment el nom de *na Matona*.

Amb el temps, la propietat es dividí i va conformar el llogaret de Son Coll, on habitaven més de cinquanta persones al començament del segle XX i que encara avui conserva tot l'encant del passat.

◀ Son Coll

4 Camí des Grau

Anomenat avui també *camí de Son Coll o de Castelló*, antigament rebia el nom de *camí d'Amunt*, per diferenciar-lo del camí reial de Deià a Sóller per Llucalcari, que discorre amb algunes variacions pel que avui és la carretera de Deià a Sóller. Funcionà com a principal via d'accés a les cases de Son Coll fins a l'any 1911, quan es construí la carretera de Can Miquelet.

◀ Font de ses Mentides

5 Son Mico

Aquesta possessió prové d'una segregació de Can Prohom i està documentada des del 1692. Hi destaca la façana de tres plantes, amb el portal forà d'arc rodó.

6 Can Prohom

La possessió pren el nom dels Estades Prohom, que en foren propietaris durant segles. Formava part de Castelló, juntament amb les possessions d'Alconàsser, Muleta, s'Heretat, es Gallicant, etc. La producció d'oli en fou la principal font de recursos, encara que té un important alzinar que s'explotà intensament per produir carbó.

Les cases estan unides amb les de Son Mico i en destaca la façana, amb el portal forà i els pedrissos de pedra viva als costats, utilitzats abans com a cavalcadors des d'on pujar còmodament al cavall.

◀ Can Prohom ▶

7 Capella de Castelló

Dedicada a la Mare de Déu del Roser, fou construïda el segle XVII pels veïnats de Castelló, amb la contribució de la Universitat de Sóller i amb la intenció d'evitar el penós desplaçament a Sóller per oir missa. El 1722 es creà l'obreria que durant anys se n'encarregà del manteniment. També, durant un cert temps, un mestre de gramàtica hi ensenyà les primeres lletres als infants dels voltants. La capella entrà en decadència a les acaballes del segle XIX, fins al punt d'amenaçar ruïna. El 1910 s'hi efectuà una gran restauració, costejada pels propietaris de Can Prohom i que permeté recuperar-ne el bon estat.

Amb el temps, l'abandó i les condicions inadequades del terreny provocaren l'enrunament de la teulada i que les parets es fessin malbé. Haver-la inclòs en el projecte de la Ruta de Pedra en Sec i que el propietari dels terrenys la cedís al Consell de Mallorca, han permès que l'any 2016 es pogués restaurar.

8 Muleta Gran

Les cases destaquen per una imponent torre de defensa i per la tafona. Aquesta possessió sofri diverses divisions, de resultes de les quals s'originaren, entre d'altres, les possessions de Muleta de Ca s'Hereu i Muleta de Cas Avinyons. Fou una de les grans finques olivereres de la vall, encara que un gran incendi el juliol del 1985, que durà dos dies, va fer malbé una part important de l'olivar.

▲ Muleta Gran

9 Savinar

La zona de Muleta presenta un extens savinar, bosquina típica de la costa que a la serra de Tramuntana tan sols es localitza en aquest indret. És un lloc de pas per a les aus en època de migració i s'hi poden observar diferents espècies de rapinyaires i ocells marins.

◀ Savina

10 Forn de calç

Aquesta instal·lació servia per elaborar calç a partir de la coccí de les pedres calcàries sotmeses a altes temperatures. El que es pot observar avui és l'anomenada *olla*, a l'interior s'hi col·locava el pedreny de manera ordenada i s'hi deixava una cavitat per on s'introduïen els feixos de llenya de manera contínua.

11 Far des Cap Gros

Edifici aixecat entre el 1842 i el 1850 per iniciativa de l'Ajuntament de Sóller, i posteriorment integrat en la xarxa de fars estatals. Fou modificat l'any 1870, d'acord amb un projecte de l'enginyer Llorenç Abrines. Té una torre de vint metres d'alçada i la resplendor de la seva llum és visible a devuit milles de distància.

La construcció del far obeïa a la necessitat de garantir la seguretat dels vaixells que en aquesta època feien recalada en el Port de Sóller, punt de sortida de nombroses mercaderies, especialment de les taronges de la vall, que anaven en direcció als mercats francesos.

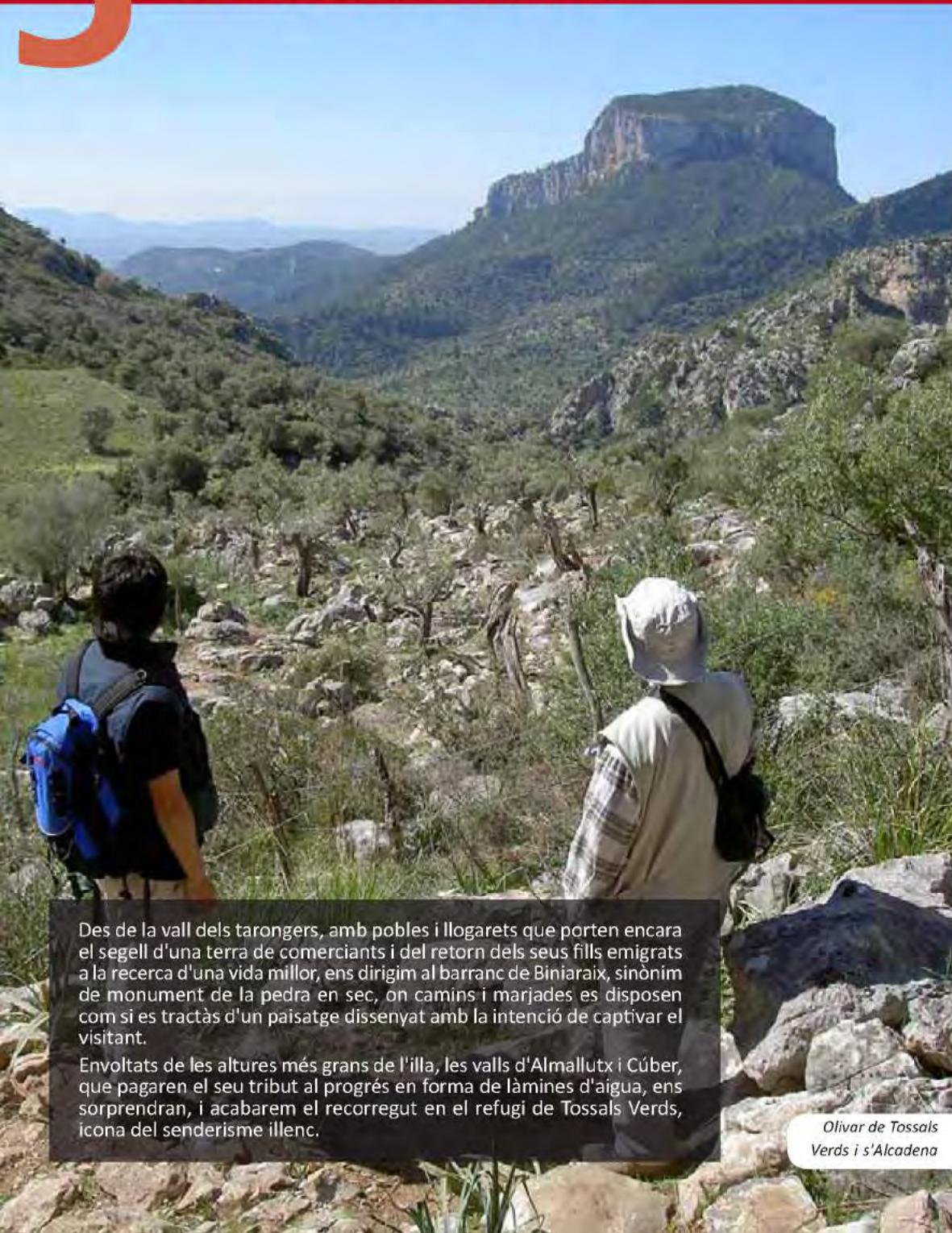
Far des Cap Gros ▼

5TA ETAPA MULETA TOSSALS VERDS

GR221

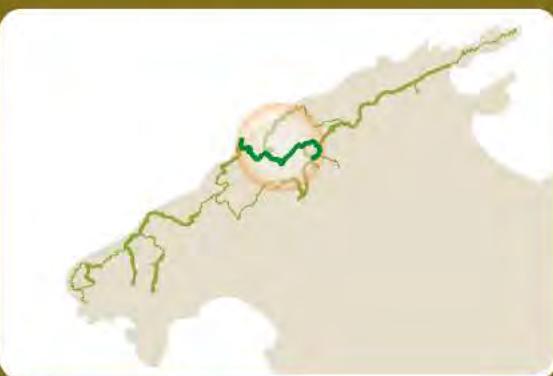
Des de la vall dels tarongers, amb pobles i llogarets que porten encara el segell d'una terra de comerciants i del retorn dels seus fills emigrats a la recerca d'una vida millor, ens dirigim al barranc de Biniaraix, sinònim de monument de la pedra en sec, on camins i marjades es disposen com si es tractés d'un paisatge dissenyat amb la intenció de captivar el visitant.

Envoltats de les altures més grans de l'illa, les valls d'Almallutx i Cúber, que pagaren el seu tribut al progrés en forma de làmines d'aigua, ens sorprendran, i acabarem el recorregut en el refugi de Tossals Verds, icona del senderisme illenc.

Olivar de Tossals
Verds i s'Alcadena

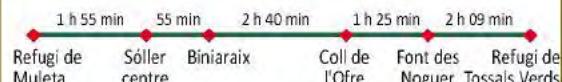
ETAPA 5

MULETA - TOSSALS VERDS

MIDE

- refugi de Muleta (110 m)
- refugi de Tossals Verds (525 m)

9 h 04 min

1.111 m

696 m

27.761 m

traversia

1

1

2

4

DESCRIPCIÓ DE L'ITINERARI

Del refugi de Muleta a Sóller

Port de Sóller ▲

La primera part del recorregut, fins a prop de les cases de Muleta, coincideix amb el final de l'etapa 4 i té l'inici en el refugi de Muleta, on darrere les cases trobam el camí. Transitam vora un forn de calç i un aljub i ens dirigim a les cases abans esmentades.

▲ Tramvia de Sóller

De Sóller a Cúber

Situats en aquesta població iniciam una ruta urbana que ens du pel camí des Camp Llarg; els carrers del Cetre, de la Mar, de Bauçà; la plaça de la Constitució; els carrers de la Lluna i de la Victòria, i l'avinguda d'Astúries. Després de travessar el torrent, vora el camp de futbol municipal, giram a la dreta pel camí des Murterar, que abandonam per un vial que ens queda a l'esquerra abans de superar novament el torrent.

Uns quants metres després hi ha un creuer on elegim el camí de la dreta, que al començament és apte per a cotxes i que, després, s'estreny per deixar pas només als caminants.

En arribar al llogaret de Binibassi, deixam de banda el camí que du a Fornalutx i que forma part de la variant de Binibassi a Tuent, senyalitzada però encara sense les franges vermella i blanca del GR 221, i ens dirigim en sentit descendant cap a l'horta i el poble de Binariaix, on travessam la plaça i en sortim pel carrer de Sant Josep.

Vora les rentadores, a l'esquerra, ens queda el camí des Marroig, però nosaltres continuem tot dret en direcció al barranc de Binariaix.

El camí s'enfila ara entre els cims de ses Solanes i es Cornadors, i deixa a la dreta el camí de Can Fenasset i el camí Vell. Aquest darrer el retrobarem passat s'Estreit i les cases de Can Silles.

Els espadats del salt des Cans donen pas a la possessió de l'Ofre i, després d'una lleugera pujada, assolim el coll de l'Ofre, situat sota el puig del mateix nom i des d'on podem observar el puig Major i l'embassament de Cúber.

De Cúber a Tossals Verds

Després de passar per Binimorat i de vorejar l'embassament de Cúber pel vessant nord, ens topam amb la barrera de Cúber, que no traspassem, ja que l'itinerari discorre en paral·lel a la carretera Ma-10. A poca distància, trobem un creuer on continuem tot dret deixant de banda el camí que du a la variant del pas Llis. Després de superar un botador de fusta, ens podem apropar a la font des Noguer per aprovisionar-nos d'aigua, però el nostre camí continua vora la carretera. Seguirem ara la canal que porta aigua del Gorg Blau a Cúber fins que, en un revolt, començam la pujada al coll des Coloms. Des d'allà, descendim deixant de banda el viarany situat a l'esquerra que porta a la font des Prat i, més enllà, a la dreta, el que du a les cases des Tossals Verds per sa Coma.

A partir d'aquí el camí transcorre sempre en sentit descendant fins a arribar al refugi de Tossals Verds i sols haurem de tenir cura de deixar de banda dos camins que porten a Mancor situats a l'esquerra i un altre que conduceix al pou de sa Coma a la dreta.

Gorg Blau ▼

PUNTS D'INTERÈS

1 Sóller

El nucli urbà de Sóller, al centre de la vall, a uns trenta metres d'altitud, ja era poblat en el temps de la dominació musulmana. Un dels tres distintius són els grans casals, construïts al final del segle XIX i al començaments del XX, a partir del capital provinent de l'emigració. Molts foren construïts amb l'estil modernista que s'utilitzà també per a la façana de l'església de Sant Bartomeu, del banc de Sóller i de Can Prunera.

2 Els tarongers de la vall de Sóller

Les nombroses fonts de la vall de Sóller i de Fornalutx han permès una agricultura de reguiu molt desenvolupada. Per la documentació sabem que hi havia tarongers a la vall al segle XIV i que el seu conreu era prou important perquè al segle XVI es proposà gravar-ne la producció amb un impost.

És al segle XIX quan l'exportació de la taronja, principalment cap a França, adquirí una gran rellevància. Aquest fet suposà transformar molts olivars en marjades de tarongers i estendre la xarxa de reguiu.

3 Binibassí

El llogaret de Binibassí, entre els municipis de Sóller i Fornalutx, destaca per les cases homònimes, amb la torre de defensa robusta, que foren aixecades al segle XVI. Un portal de mig punt amb dovelles ben treballades dóna pas a la claustra empedrada. A la volada de la teulada hi ha teules pintades i, al costat nord, vora el camí, trobam el molí d'aigua, alimentat per la font de Binibassí a través d'una síquia. És un dels pocs molins mallorquins que té el cup (espai per on cau l'aigua sobre les rodes que mouen la mola) de planta circular.

Binibassí ►

4 Biniaraix

El llogaret de Biniaraix té un centenar d'habitants i es troba situat a pocs quilòmetres del centre de Sóller; ocupa un lloc privilegiat, a mitja altura de la vall i al peu del camí del Barranc, i es troba assentat sobre el que fou una antiga alqueria musulmana que el rei Jaume I cedí al bisbe de Girona després de la conquesta de Mallorca. En destaquen els carrers empedrats, les rentadores i les cases de Cas Don.

Biniaraix ►

5 Camí des Barranc de Biniaraix

El barranc de Biniaraix és la via natural de comunicació de la vall de Sóller amb les valls de l'Ofre, Cúber, el monestir de Lluc, Orient i el pla de Mallorca. El camí té gairebé tres quilòmetres i mig de llargària i fou protegit com a monument amb la declaració de bé d'interès cultural el 1994. Hi podem trobar la major part dels elements que defineixen els camins de ferradura de Mallorca: guals amb pedres passadores, empedrats amb ratlletes i cadena central, ponts, escopidors, marges, etc.

Després d'uns anys d'abandonament, fou rehabilitat a partir del 1987 per l'escola de margers que gestiona el Consell de Mallorca, entitat que en té cura des de llavors.

◀ *Camí des Barranc de Biniaraix*

6 Barranc de Biniaraix

Aquest indret queda delimitat pels Cornadors, al sud, i pel morro de ses Solanes, al nord. Els seus vessants, organitzats en petites propietats agrícoles, han estat intensament marjats per dedicar-los, principalment, al cultiu de l'olivera.

És també un exemple de la integració en el medi natural de les construccions de pedra en sec. Aquesta tècnica esdevé essencial per a l'aprofitament agrícola i, alhora, resol problemes de refugi i d'aixopluc, límits de propietat, abastament d'aigua, accés, etc.

7 Embassament de Cúber

Situat en una depressió natural, l'embassament de Cúber ocupa una superfície de 59,3 ha i assoleix un volum màxim de 4,6 hm³. Projectat inicialment per produir electricitat, fou reconvertit per abastar d'aigua potable la ciutat de Palma. Aquest embassament també rep l'aigua del Gorg Blau, situat en una cota inferior. L'aigua es bombeja i circula per gravetat, a través d'un canal obert de més de 5 quilòmetres de longitud fins a Cúber.

◀ *Embassament de Cúber*

8 Es Molinot

No gaire lluny del camí de Mancor es pot veure una estructura en forma de torre que són les restes d'un antic molí fariner i de la seva síquia. Al costat, encara que invisible des de la nostra ruta, es troba el basament d'un altre d'aquests enginyos. L'existència de molins a la zona d'Almallutx ja es troba citada en la documentació al segle XIII i tenen l'origen en la dominació musulmana.

Es Molinot ►

9 Camí d'Almallutx

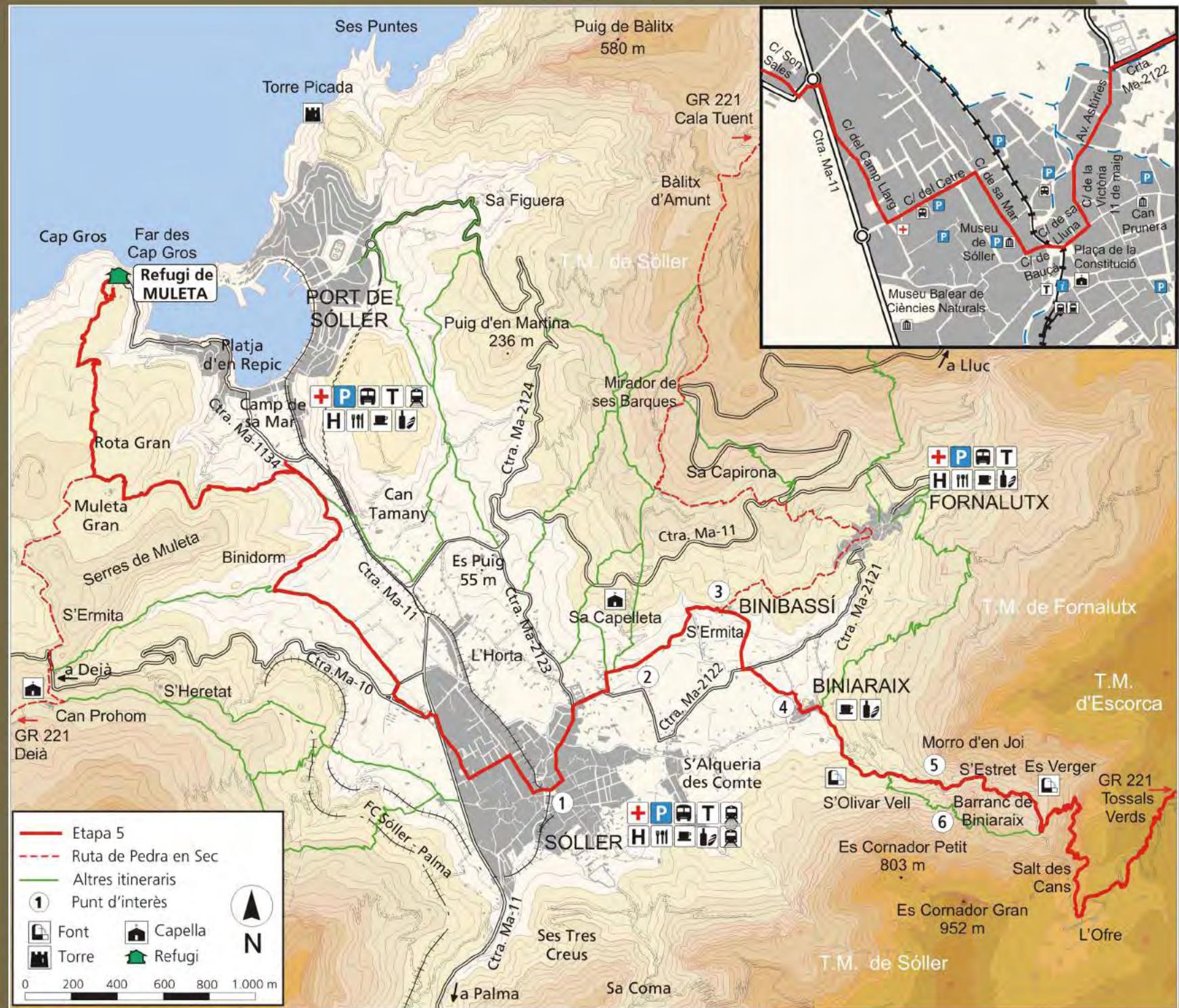
L'ésser humà es va establir des de l'antiguitat a la vall d'Almallutx, on trobava aigua en abundància i extenses planes on conrear. El clima plujós i temperat a l'estiu afavorí la transhumància a petita escala. Els ramats d'ovelles passaven l'hivern a les terres situades més al sud i a l'estiu les portaven a les muntanyes. En aquest context, el camí reial d'Almallutx tingué gran rellevància i se'n té documentació abundant dels segles XIV i XV.

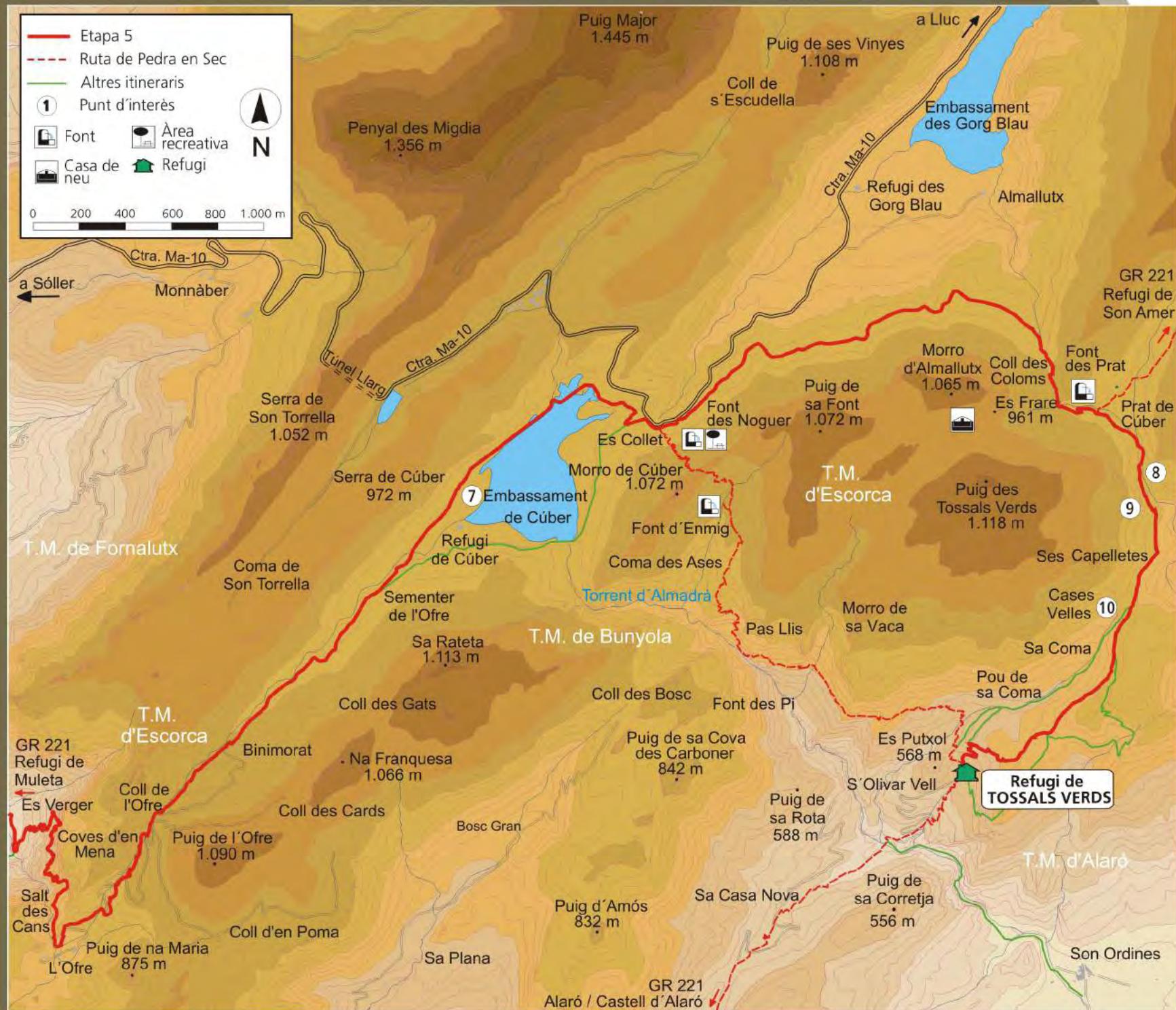
10 Ses Cases Velles

Eren les cases originàries de la finca des Tossals Verds i, constructivament, tenien una estructura senzilla, amb dues plantes i dos aiguavessos. Actualment es troben en estat ruïnós.

Ses Cases Velles ►

Colls i cims de vegetació castigada donen a l'etapa un verdader caràcter muntanyenc, com si d'una altra serralada es tractés. Assoleix la seva màxima expressió els dies de neu, el comerç de la qual n'és el verdader protagonista.

Casetes i dipòsits es disposen al voltant dels camins que es cargolen entre els costers, per on les colles de bracers pujaven els dies de més fred i, agombolats pel vi i l'aiguardent, estojaven el gel fins que, més tard i més avall, l'aprofitaven per fer gelats i ungüents.

Serra des Teixos

ETAPA 6

TOSSALS VERDS - SON AMER

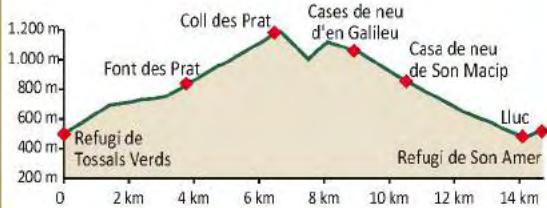

MIDE →

- refugi de Tossals Verds (525 m)
- refugi de Son Amer (530 m)

1 h 17 min	2 h 39 min	1 h 41 min	23 min
Refugi de Tossals Verds	Font des Prat	Casa de neu d'en Galileu	Lluc Refugi de Son Amer

	6 h 00 min		1
	869 m		1
	848 m		2
	15.8471 m		3
			traversia

DESCRIPCIÓ DE L'ITINERARI

La primera part del recorregut, fins a arribar al prat de Cúber, coincideix amb el final de l'etapa 5, de manera que començam la caminada vora el refugi de Tossals Verds, on trobam un camí a l'esquerra que es dirigeix a sa Coma, mentre que paral·lel al refugi comença el que nosaltres seguirem. Un poc més amunt descartam una desviació a l'esquerra (sa Coma) i, més enllà, una altra a la dreta (Mancor).

En arribar a un terreny més planer, descobrim, davall les penyes de ses Capelletes, les runes de ses Cases Velles, i deixam de banda el camí de Mancor que comença a la dreta.

Continuam vora l'era des Sementeret i no gaire lluny veim el pou de sa Bassola, resguardat amb una coberta de pedra en sec. Tot d'una ens endinsam per una zona d'alzinar que voreja el torrent des Corral Fals. A l'altre coster es destria la canaleta de la font des Prat i es Arcs, que permeten que l'aigua superi els penyalets. Seguim sempre per l'antic camí d'Almallutx, i podem distingir, al costat del torrent, una construcció que correspon a un dels cups des Molinot.

Travessam el curs d'aigua esmentat dues vegades i aviat ens trobam en la bifurcació del camí d'Almallutx i de Sóller, a l'esquerra, i del camí des Comellar des Prat, a la dreta, per on continuarem.

▲ Coma des Prat

Deu minuts després un petit ramal ens permet arribar a la cabalosa font des Prat, abans d'iniciar la forta i sostinguda pujada que ens ha de permetre assolir el coll de ses Cases de Neu. Una fita destacada a mig comellar és la font d'en Gallina, on gran part de l'any podem abastar-nos d'aigua.

Tot seguit trobarem la casa de neu del comellar des Prat, dominada pels espadats de la serra des Teixos i el Massanella.

Una vegada situats a l'anomenada *paret d'en Rubí*, que separa els dos vessants, hem de deixar el camí que baixa pel comellar de ses Cases de Neu i ens hem de desviar per un tirany situat a l'esquerra, per davall els penyalets, fins a trobar la casa de neu Redona d'en Rubí. Des d'allà es distingeix el coll des Telègraf, cap on ens hem de dirigir i on trobam la casa de neu de Son Lluc i, a l'altre costat, la casa Gran.

A continuació, descendim pel comellar en direcció est, el creuam i ens dirigim al puig d'en Galileu, que deixam a la dreta per apropar-nos a la casa de neu d'en Galileu. La visita a aquesta instal·lació és ben recomanable, i tan sols ens hem d'allunyar de l'itinerari uns quants metres en arribar al pla d'en Galileu.

La baixada a Lluc es fa per les voltes d'en Galileu, al final de les quals es troba la casa de neu de Son Macip, restaurada i que està amagada entre les alzines.

El camí de ferradura dóna pas a una pista forestal que, entre restes de nombrosos rotlots de sitja i de barraques de carboner, porta directament a la paret que fa de partió entre la finca pública de Son Macip sa Mola i Ca s'Amitger. Traspassat el portell, ens dirigim a la carretera Ma-10, a la vorera de la qual es troba l'alzina des Set Cimals.

Un camí empedrat que té l'inici a prop d'aquest arbre centenari ens permet arribar a Lluc. Abans, però, trobarem l'exigua font des Vims i, a continuació, el camí de carro que es correspon amb el camí Vell de Sóller i que ressegueirem un centenar de metres.

La font Coberta marca la cruïlla amb el camí Vell de Lluc, que deixarem de banda per anar en direcció al monestir. Sense arribar-hi, l'itinerari passa per Ca s'Amitger i per la creu des Barracar i després continua per la vorera de la carretera en direcció a Pollença, fins que, uns cent metres més enllà, trobam un portell a la nostra dreta des del qual distingim el molí de Lluc. Hi passam pel costat i seguim caminant fins que enllaçam amb el viarany empedrat que ens porta fins a les cases de Son Amer.

▼ Voltes d'en Galileu i puig Tomir ▼

PUNTS D'INTERÈS

1 Font des Prat

També coneguda amb el nom de font de Massanella, ja que abastava originàriament la finca del mateix nom, a través d'una canaleta que fou construïda sota la direcció de Montserrat Fontanet.

L'ull de la font està cobert per una capelleta de pedra en sec tancada amb una barrera de ferro i, damunt l'entrada, hi ha la inscripció: «Font de Massanella 1748».

◀ Font des Prat

2 Casa de neu des Prat

La trobam documentada ja el 1636, és de planta el·líptica i està situada a la coma des Prat, que separa el puig de Massanella de la serra des Teixos. Sembla que antigament tenia la coberta de teules i, als voltants, podem contemplar el porxo dels nevaters.

3 Casa Redona d'en Rubí

Ubicat sota la serra des Teixos, aquest dipòsit de neu té la planta quasi el·líptica. Apareix documentat el 1637 i sembla que el 1725 fou objecte d'una gran reforma. S'hi emmagatzemava la neu que després era emprada amb finalitats gastronòmiques o medicinals.

◀ Casa Redona d'en Rubí

4 Casa de neu de Son Lluc

De planta el·líptica, conserva les restes de tres bombarderes, els finestrons per on s'abocava la neu i dels brancals dels portals. A prop, hi ha un petit pou i el porxo dels nevaters, de planta rectangular i amb el sostre esbucat. Les primeres notícies que en tenim són del 1711, quan el propietari de sa Mola i Joan Sastre de Son Lluc acordaren construir-la en règim d'establiment.

Casa de neu de Son Lluc i Puig Major ▼

5 Casa Gran

Aquesta casa de neu és de planta rectangular, amb els laterals curts arrodonits. S'hi pot veure el que queda de les lloses que formaven part de les bombarderes, i també els vestigis dels dos portals. A més, hi ha les restes del porxo dels nevaters i dues marjades. La casa es troba documentada a partir del 1637, i els diferents parellats que podem veure al dipòsit de neu indiquen que s'hi varen fer reparacions successives.

6 Casa de neu d'en Galileu

Dipòsit el·líptic que tenia la coberta de doble vessant. Conserva una de les bombarderes amb la llinda de fusta. Al voltant també podem veure el porxo dels nevaters, de grans dimensions i que originàriament estava cobert amb teules. Fou construïda el 1692 per ordre d'Antoni Català *Galileu*, i l'any següent ja funcionava, fins al 1908, quan s'abandonà definitivament.

L'equip de margers del Departament de Medi Ambient del Consell de Mallorca va restaurar, entre el 2009 i el 2010, la casa de neu i el porxo dels nevaters.

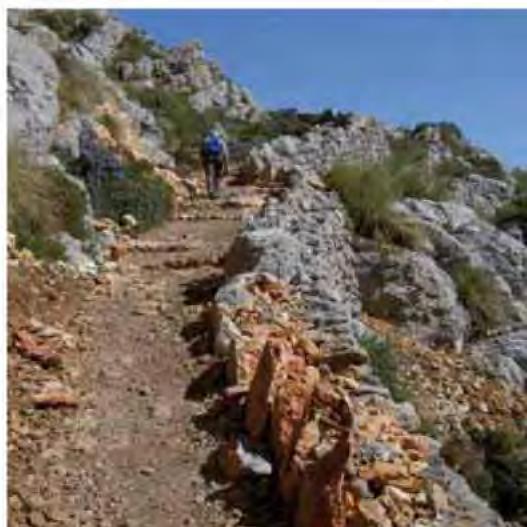
▼ Casa de neu d'en Galileu

7 Voltes d'en Galileu

Aquest camí de ferradura, que també han rehabilitat els margers del Consell de Mallorca, fou construït per Miquel Català *Galileu* per poder accedir a les cases de neu que hi ha als voltants del puig que porta el seu nom, un dels conjunts d'explotació més importants de la serra de Tramuntana.

El camí descriu una sèrie de revolts per superar els gairebé 250 metres de desnivell que hi ha fins al pla on es troba la casa de neu d'en Galileu.

Voltes d'en Galileu ▶

8 Casa de neu de Son Macip

Dipòsit de neu de planta el·líptica restaurat entre el 2013 i el 2014 pel Consell de Mallorca. A prop hi ha les restes del porxo de nevaters, de planta rectangular. És una de les primeres cases de neu, documentada ja el 1616, encara que també deixà d'utilitzar-se molt aviat, ja que al final del segle XVIII estava en runes.

Casa de neu de Son Macip ▼

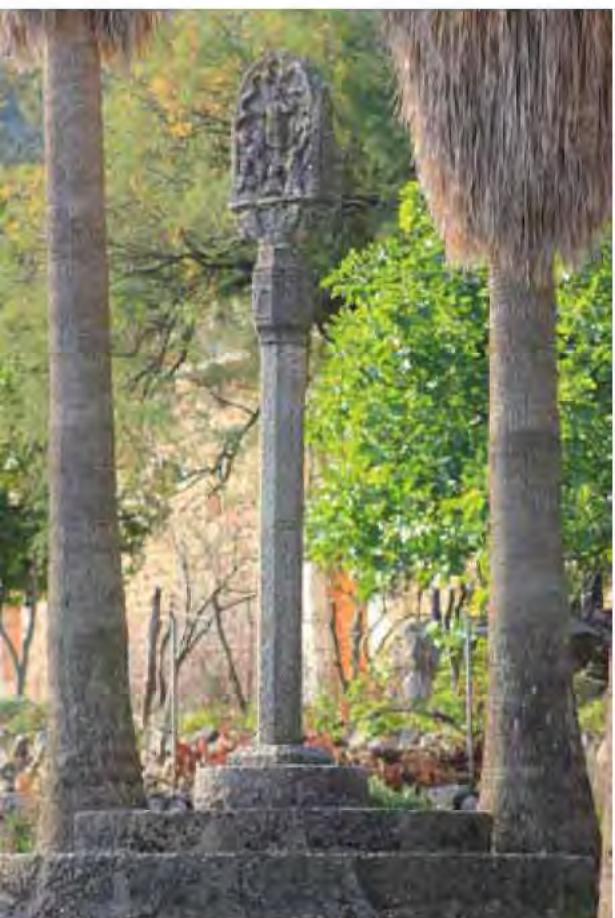
9 Font Coberta

Prop del santuari de Lluc es troba la font Coberta, que al segle XIV fou cedida per Francesc de sa Coma perquè els pelegrins i el monestir es proveïssin d'aigua. Era coneguda antigament com a font *del Pi o dels Polls*.

Un portell amb brançals motllurats dóna accés a un recinte allargassat, al fons del qual hi ha la font i un nínxol amb una imatge de la Mare de Déu. També hi podem observar dues làpides: una recorda la restauració de la font del 1890, i l'altra té l'escut de Lluc, juntament amb una inscripció dedicada a la Mare de Déu amb data del 1905.

10 Creu des Barracar

Situada davant Ca s'Amitger, és un dels goigs que estaven repartits pel camí Vell de Lluc per acompanyar els pelegrins quan pujaven cap al santuari.

◀ Creu des Barracar

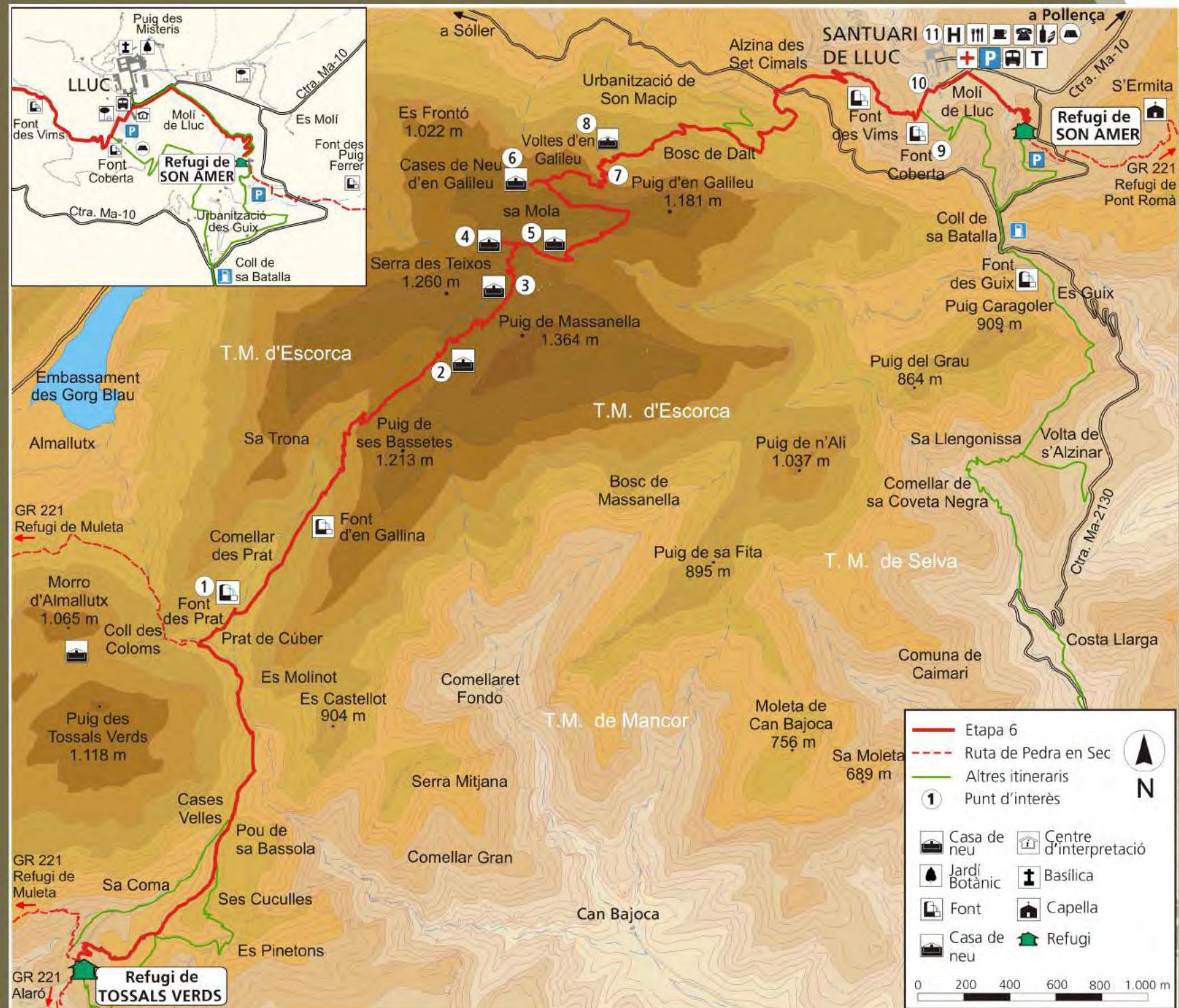
L'emplaçament original era a la posada des Barracar. Es tracta d'una creu renacentista amb elements gòtics, construïda amb pedra calcària, que consta d'una base circular de tres graons, un fust octogonal amb el sòcol quadrat, i la creu pròpiament dita, decorada amb imatges de l'adoració dels Reis i de l'ascensió de Crist.

11 Lluc

Centre administratiu del municipi d'Escorca, és punt de trobada del mallorquins que pugen a visitar el santuari de la Mare de Déu. Té com a elements destacats es Porxets, antiga hostatgeria destinada als nombrosos pelegrins; les cases de Ca s'Amitger, que actualment albergen un centre d'informació de la serra de Tramuntana; el camí des Misteris, camí que puja fins al pujol de sa Trobada, on la tradició diu que un pastor que nomia Lluc trobà la imatge de la Mare de Déu, i finalment l'església de Lluc, de planta basilical, amb elements arquitectònics de diferents èpoques i, a la capçalera, darrere l'altar major, el cambril on s'exposa la imatge de la Mare de Déu, probablement del segle XIV.

Lluc ▼

En aquesta etapa visitarem l'ermita de Son Amer per viaranys ombrívols; escoltarem el ressò de la pregària solitària dels ascetics i transitarem, com els antics carboners, entre les alzines gegantines, gairebé màgiques. Sota el puig Tomir ens endinsarem en l'atmosfera que respiraren els pelegrins, que des del segle XIII feien el camí demanant la intercessió de la Verge, i ens il·lustraran sobre les arrels del nom de Lluc, el bosc sagrat dels antics.

Puig Tomir

ETAPA 7

SON AMER - PONT ROMÀ

MIDE

- refugi de Son Amer (530 m)
- refugi del Pont Romà (53 m)

1 h 28 min	2 h 10 min	1 h
Refugi de Son Amer	Binifaldó	Pi de Son Grua

4 h 38 min	!	1
189 m	!	1
677 m	!	2
17.450 m	!	3
traversia		

DESCRIPCIÓ DE L'ITINERARI

Vall de Lluc ▲

Sortim de les cases de Son Amer en direcció sud, fins que, devora l'aparcament, trobam un sender que va paral·lel a la carretera durant un curt tram i que després la travessa, per seguir a l'altre costat. A continuació, caminam per una pista forestal, que deixam al cap de poca distància per agafar un camí que comença a la nostra dreta i que ens porta fins a s'Ermita, per retrobar després la pista forestal, a la dreta de la qual es troba la font de s'Ermita.

Font de s'Ermita ▲

Una altra vegada situats en el camí, apte per a vehicles, ascendim per una forta pujada fins al coll Pelat. Ara bé, just abans, convé que ens aturem al mirador des Foment, per esplaïar la mirada sobre l'olivar de Menut i les muntanyes dels voltants. Uns centenars de metres després del coll, deixam la pista forestal i prenem un senderó, a l'esquerra, per arribar al coll des Bosc Gran i a la font des Pedregaret. A continuació, trobam un camí asfaltat que ens conduceix a Binifaldó, on, a mà dreta, seguim per la carretera Vella de Lluc.

El camí, de recorregut planer, passa per l'alzina d'en Pere i arriba a una barrera que marca la partió entre la finca pública i la de Muntanya. Ja dins aquesta possessió, les restes del camí reial ens permeten arribar a la font de Muntanya.

Poc després, tornam a la carretera Vella, que resseguim fins a agafar un desviament a la dreta que, en forma de tirany, discorre per un espès alzinar.

En arribar a un portell que marca la separació entre els municipis d'Eschorça i Pollença, s'inicia el descens cap a la vall d'en Marc, on retrobarem la carretera Vella.

Deixam a mà esquerra les cases de Son Marc, i continuam fins que trobam la carretera de Lluc a Pollença, al lloc on es troba l'esponerós pi de Son Grua. L'itinerari discorre ara gairebé paral·lel a la carretera i sempre vora el torrent, sense creuar-lo. Ja a les proximitats de les cases de Can Serra, tombam a l'esquerra per tornar a la carretera.

Continuem per la vorera, amb molta cura a causa del trànsit que hi ha, fins que, després de les cases de Can Pontico, ens desviam a mà dreta per un camí asfaltat, que seguim tot dret, mentre deixam de banda el camí que va a Fartàritx.

Aviat travessam el torrent pel pas d'en Barqueta i continuam per la part sud del torrent fins a arribar al nucli urbà de Pollença, fins a l'antic escorxador, avui reconvertit en refugi amb el nom de Pont Romà.

▲ Gafarró

▲ Camí Vell de Lluc a Pollença

PUNTS D'INTERÈS

1 Síquia de la font des Puig Ferrer

La font des Puig Ferrer és una de les tres que hi ha dins Son Amer. Aquest element, que afavorí el poblament de la zona ja en època talaiòtica, té el cabal constant i abundant que permetia moure el molí de Lluc, situat a la vall de Josafat. La síquia d'aquesta font salva el desnivell format per la construcció de la carretera mitjançant un sifó situat vora les barres d'entrada al refugi.

▼ *Síquia de la font des Puig Ferrer*

2 S'Ermita

L'origen d'aquesta construcció es remunta al segle XVII. Dedicada a sant Pau, els ermitans l'habitaren fins al començament del segle XVIII, quan fou abandonada. Durant un cert temps fou una explotació separada de la finca principal i, posteriorment, serví per aixoplugar el bestiar. El Consell de Mallorca la restaurà, juntament amb la font del mateix nom i la canaleta que conduceix l'aigua fins al petit hort.

► *S'Ermita*

3 Binifaldó

Documentada ja l'any 1232, la possessió de Binifaldó fou propietat del monestir de Lluc fins que l'any 1897 passà a fer-se'n càrec l'Estat, cosa que provocà una forta polèmica amb l'Església, de resultes de la qual s'excomunicà el ministre d'Hisenda. A la finca destaquen els extensos alzinars i la font des Pedregaret, coneguda altre temps per les seves suposades propietats diürètiques.

► *Binifaldó*

4. Alzina d'en Pere

Alzina centenària protegida i recollida en el *Catàleg d'Arbres Singulars de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears*. Fa uns 20 metres d'alçada i la seva capçada assoleix els 19 metres, les roques integrades entre les arrels són un dels seus trets singulars.

Alzina d'en Pere ▼

5 Muntanya

Es tracta d'una de les possessions més grans del terme d'Escorca, amb una extensió de quatre-centes quarterades.

Situada al vessant nord del massís del puig Tomir, a prop del camí vell de Lluc a Pollença, apareix en el *Llibre del Repartiment* amb el nom d'*Almorell*. Fou tristament coneguda durant el segle XIX pels atacs que sofrí dels delinqüents, en l'assalt del 1861 morí una persona.

Font de Muntanya ►

6 Carretera Vella de Lluc a Pollença

El projecte de construcció d'una carretera estatal de Lluc a Pollença és del 1885, encara que les obres per construir un camí de carro en el tram més esquerç no es varen iniciar fins al 1914. L'obra acabà el 1916 i, tot seguit, se'n féu càrrec l'Estat i passà a formar part de la carretera nacional de tercer ordre d'Andratx a Alcúdia. Tot d'una el traçat es considerà inadequat i a la dècada del 1920 començaren les obres d'una nova variant que avui coneixem com les Voltes de Ca l'Herevet, però les seves corbes de radi molt reduït dificultaven el pas dels automòbils i obligaren a projectar-ne una de nova, l'actual carretera de Lluc a Pollença, que entrà en servei als anys cinquanta.

▼ Binifaldó i moleta de Binifaldó

7 Vall d'en Marc

Coneguda antigament com a *vall de Vàritx*, fou un lloc de poblament de gran importància durant l'època musulmana, gràcies a l'aprofitament de les aigües de la font de Vàritx, que regava els nombrosos horts de la zona.

Al segle XVIII aquesta denominació fou substituïda per la de *vall d'en Marc*, a causa de les nombroses propietats que aquesta família posseïa a la contrada.

8 Son Marc

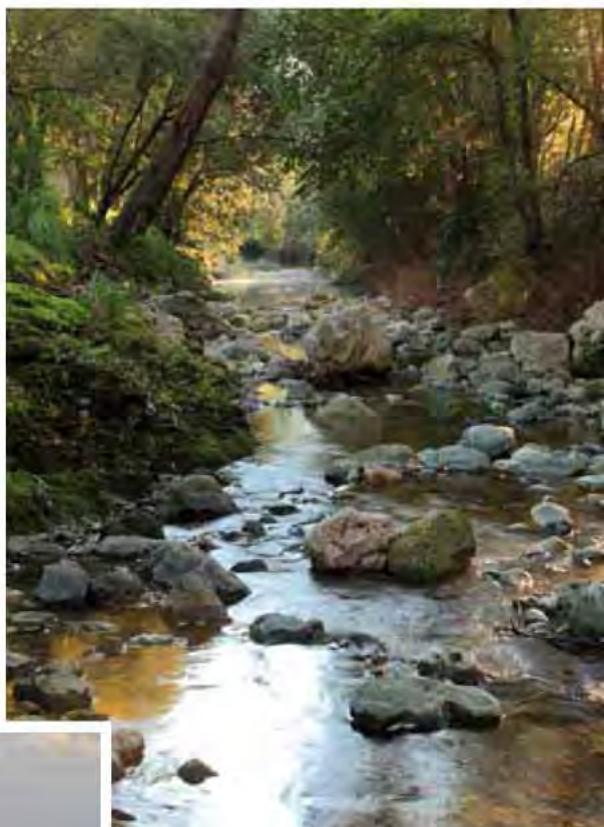
L'antiga alqueria de Binitiger és una de les possessions més conegudes de Pollença. Fou centre d'una important producció agrícola. Destaca per l'arquitectura, característica d'aquestes explotacions, amb una claustra central, al voltant de la qual s'articulava la resta de dependències. Són destacables la tafona, de grans dimensions, documentada ja el 1608; el portal, amb el llindar de pedra que dóna pas a la casa principal, i la capella exterior, a la qual acudien tots els veïns per oir missa.

Aquestes circumstàncies, juntament amb la presència d'una escola que regentaven les monges de la Caritat, convertiren Son Marc en un llogaret en què s'arreplegaven tots els habitants de la vall.

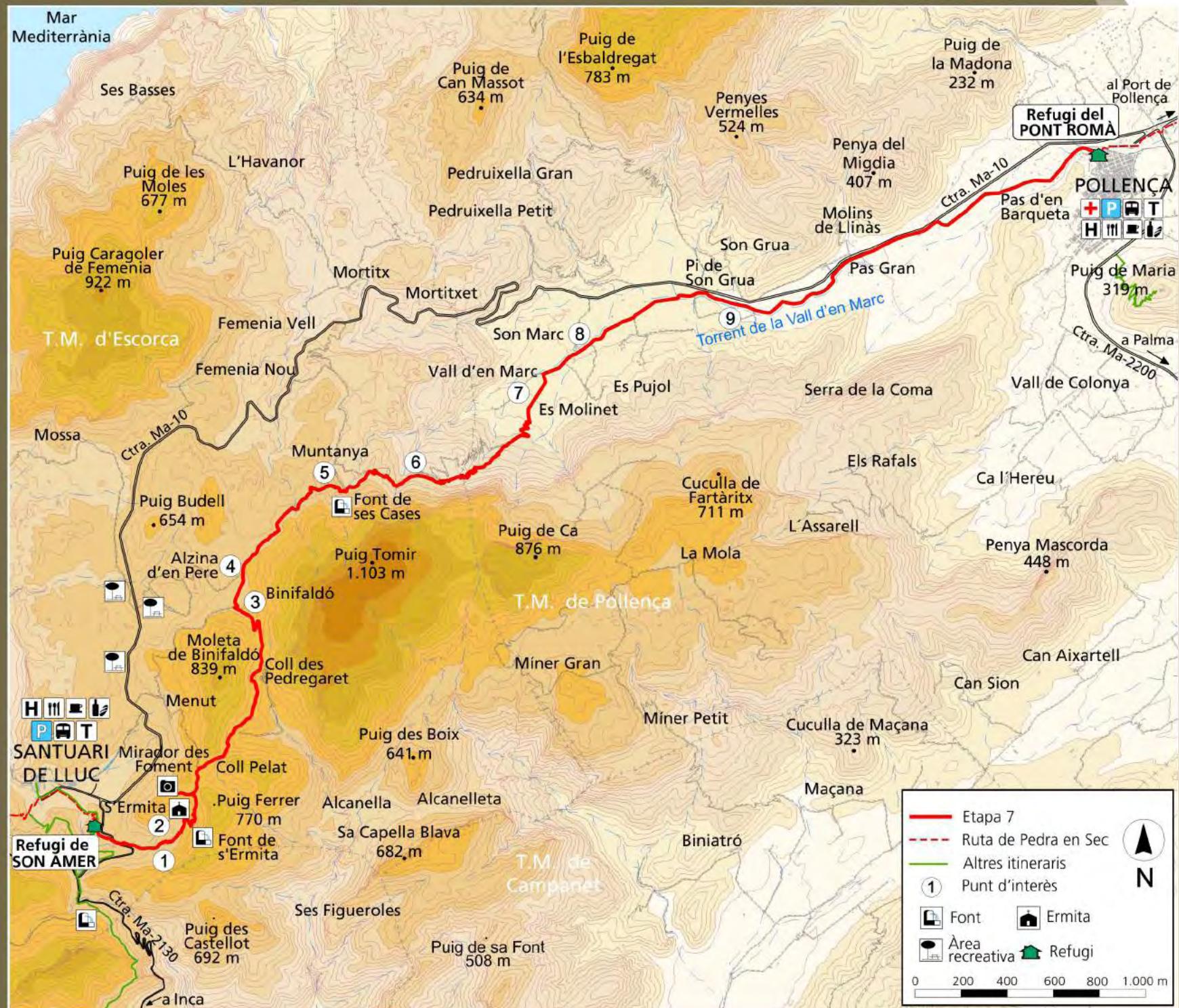
▼ *Vall d'en Marc*

9 Torrent de la vall d'en Marc

Conserva, a trams, un interessant bosc de ribera, en el qual dominen els pollers, els fleixos i els oms, amb un ric sota-bosc format per espinaders, murteres i aladerns de fulla ampla.

Torrent de la vall d'en Marc ▲

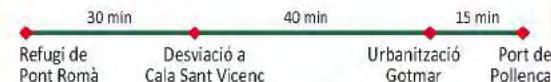
ETAPA 8

PONT ROMÀ - PORT DE POLLença

MIDE

- refugi del Pont Romà (53 m)
- Port de Pollença (1 m)

⌚ 1 h 25 min	⚠ 1
▲ 2 m	⚠ 1
▲ 54 m	⚠ 1
➡ 6.739 m	⚠ 2
G travessia	

DESCRIPCIÓ DE L'ITINERARI

Serra de la Punta ▲

Des del refugi del Pont Romà començam a caminar en direcció sud-est i, poc després, en el primer cantó, voltam a la dreta pel carrer de l'Horta, cap al centre de Pollença.

Tot d'una, a la vista de l'antiga creu de Llavor, giram a l'esquerra pel carrer del Pont Romà, que ens porta en poc temps al viaducte que li dóna nom i que supera el torrent de Sant Jordi, sovint sec, però que, en èpoques de pluges, pot assolir un gran cabal.

Passat el pont continuam a la dreta pel camí de Ternelles i després d'una ziga-zaga, pel camí de Can Joanot, al final del qual trobarem les ruïnes de la fàbrica de catifes de Can Morató —que funcionà entre els anys 1922 i 1960— i la carretera del Port, per on transitam una vegada superat un gir a l'esquerra.

Deixam de costat el basament i el tambor de la creu de na Cantona i ens situam a la rotonda de Can Berenguer, que marca la intersecció entre la carretera d'Andratx a Pollença (Ma-10) i la de Palma al Port de Pollença (Ma-2200), que travessam i vora la qual transitarem pel carril habitat per a vianants, el seguirem tot dret, deixant de banda els ramals que apareixen sempre a la nostra dreta.

L'itinerari avança planer fins que, al cap d'una estona, el nostre carril desapareix momentàniament i ens porta a transitar un tram curt per la voravia. Una vegada recuperat, caminam al costat dels camps de cereals, esquitxats d'ametllers i garrovers i, a la dreta, sorgeix el puig de Can Pont, una petita elevació de densa vegetació.

Dos arbres de pisos majestuosos ens assenyalen el vial que veim a l'altra banda de la carretera i que du a la cala de Sant Vicenç. És també l'inici de la serra de la Punta, que tanca la vall pel costat de tramuntana i que té el punt culminant en el puig del Vilar de 313 metres.

Després deixam, a la dreta, el camí de Can Seguinot i passam per la rotonda d'accés a la urbanització Gotmar situada a les falades del puig Gran de Llenaire. No gaire lluny trobam una altra urbanització, amb l'escultura d'un hidroavió que ret homenatge a l'aeròdrom militar del port, que encara alberga les aeronaus que lluiten contra incendis.

A partir d'aquí hem de seguir dret pel carrer Joan XVIII, que ens du al passeig d'Anglada Camarasa, davant el qual s'obre la badia de Pollença, punt final del nostre itinerari.

▼ Port de Pollença

PUNTS D'INTERÈS

1 Creu de Llavor

Es tracta d'una de les anomenades creus de terme, que se situaven saludant els viatgers en els camins, sovint a l'entrada de les poblacions. Servien de fita i també tenien una funció religiosa. A més de la creu, solien dur el tambor decorat amb escuts heràldics o imatges de passatges bíblics. La que ens ocupa, és d'estil neogòtic, data del segle XIX i assenyala l'inici del camí del Calvari.

◀ Creu de Llavor

3 Creu de na Cantona

Es coneix també amb el nom de «creu de Sant Jordi» i ha desaparegut la part superior, del segle XIX, de manera que tan sols podem veure els tres graons de la base, el fust i el tambor, bellament decorat i que data del segle XVI.

Creu de na Cantona ►

4 Port de Pollença

Aquest nucli de població es fundà el segle XIX, a partir de la construcció d'un moll de pescadors entre el 1826 i el 1829, des del qual també es començaren a exportar els productes de la comarca. Avui és un nucli turístic, una activitat iniciada ja al començament del segle XX i que comptava amb set establiments hotelers el 1930.

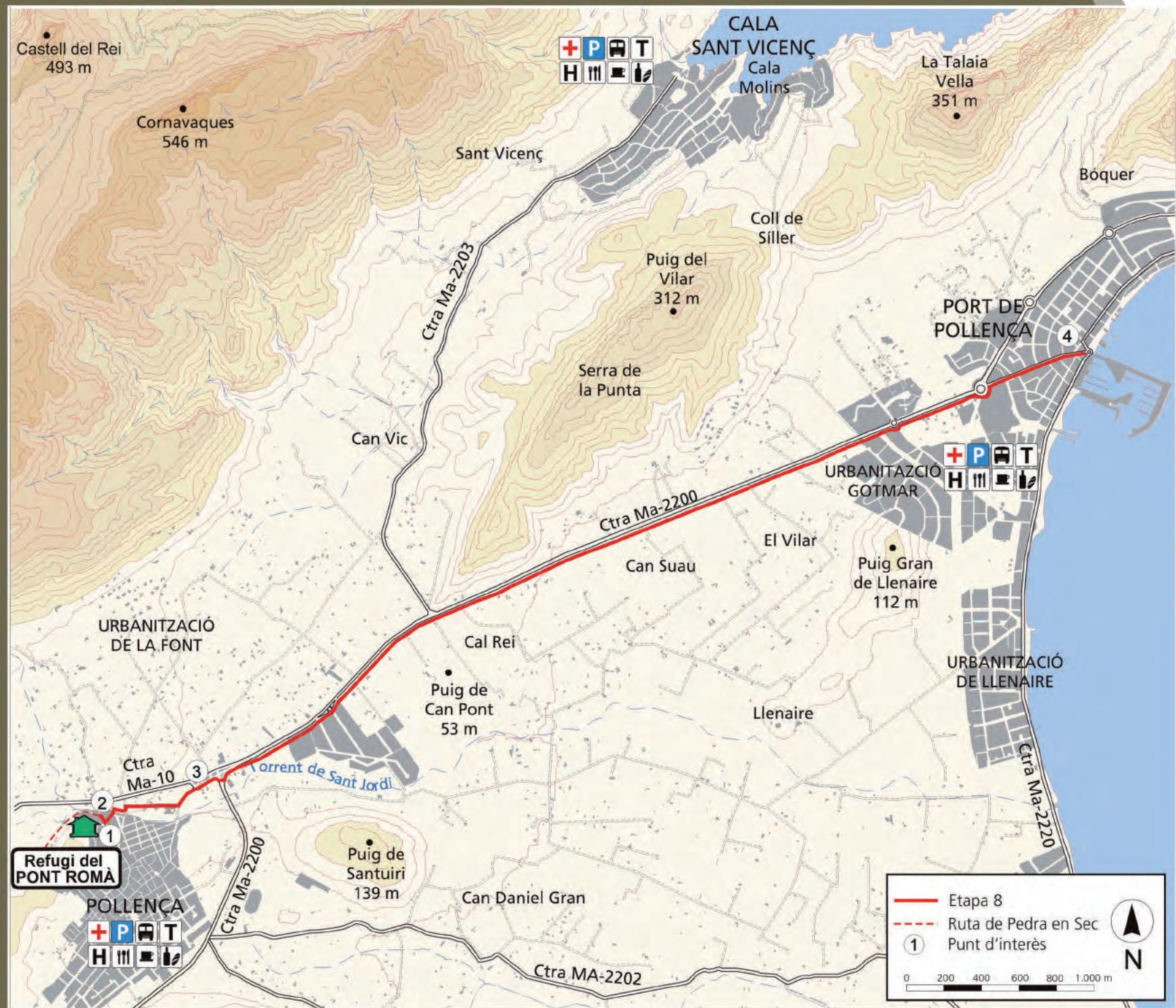

A cavall dels segles XIX i XX, «eu Moll», com anomenen els pollencins el seu port, fou la base de molts d'artistes que s'inspiraren en la llum i en els paisatges de la serra de Tramuntana, especialment dels pintors de l'escola pollencina, reunits entorn del mestratge d'Anglada Camarassa, i en la qual hi havia nombrosos sud-americans, com Atilio Boveri, Tito Cittadini o Mariano Montesinos.

La badia de Pollença ofereix una llarga franja de platges i passejos que comencen a la platja d'Albercutx i arriben fins a les dunes de la Reserva Natural de s'Albufereta.

Viaducte que permet travessar el torrent de Sant Jordi i que fins al segle XIX era l'únic accés des de la vila de Pollença a l'horta de Cubelles i Ternelles, i era conegut amb el nom de «pont de l'Horta» o «de Cubelles».

Malgrat el nom, la primera notícia sobre la seva existència data del 1402 i el més probable és que es construís en època medieval. El sostenen arcs desiguals, separats per una columna central, i el protegeixen dos esperons de planta triangular a cada extrem.

A VARIANT S'ARRACÓ

GR221

Els estreps meridionals de la serra de Tramuntana, entre el poble de s'Arracó i el coll de sa Gramola, secs i pedregosos, deixen entreveure costers solcats per marges de tosca factura, restes d'una agricultura de subsistència i d'una estructura social que obligà a emigrar gran part de la població. Incendis successius han configurat un paisatge singular, amb el litoral al fons i plantes que rebroten amb força després del foc, entre les quals el garballó, la palmera nana de la Mediterrània, és l'element diferenciador.

Muntanyes d'Andratx

VARIANT A

S'ARRACÓ

MIDE

- s'Arracó (73 m)
- coll de sa Gramola (359 m)

45 min 45 min 1 h 15 min
S'Arracó Pas d'en Guida Rotlo d'en Boira Coll de sa Gramola

⌚ 2 h 45 min 1

🏔 512 m 1

🏔 153 m 1

➡ 9.355 m 2

➡ travessia

DESCRIPCIÓ DE L'ITINERARI

Partim del nucli urbà de s'Arracó en direcció nord pel carrer del Porvenir, per enllaçar després, per la dreta, amb el vial del barri de sa Massana. A continuació, en arribar a una bifurcació, agafarem la desviació de l'esquerra, que ens apareix amb el rètol de barri de sa Clota. Per un camí asfaltat ens dirigim al puig d'en Corso, i obviam tots els camins d'accés a les petites propietats. Passat un pou amb piques comença la pujada, ja amb sòl de terra, al pas d'en Guida, que s'obre entre el putxet d'en Corso i el puig d'en Guida.

A partir d'aquí el camí continua pujant fins que, després d'una marcada volta a la dreta, ens endinsa per la zona de les rotes de s'Hereu. Passam gairebé a peu pla davant unes cassetes de pedra en sec envoltades de marjades d'ametlers i de qualche garrover i figuera. Després d'una paret de pedra en sec, el camí s'estreny i poc després comença la breu ascensió al coll des Cucons, prop del qual queden les restes de la caseta de l'amo en Pep. Seguim pel camí de les rotes de s'Hereu, ja en sentit descendant, que va descriuint unes voltes per un paratge desolat dominat per la garriga.

Després d'una llarga tirada i de dos revolts molt marcats, ens apareix una represa al torrent de la coma de sa Font, seguit del pla del Rotlo d'en Boira, una zona planera a la confluència d'aquest curs d'aigua i el que drena el vessant meridional del puig de ses Basses.

▼ Mola de s'Esclop

Uns metres més devant, el camí es divideix en dos davant un gran forn de calç. El ramal de l'esquerra remunta la coma de sa Font, però nosaltres agafarem el de la dreta per iniciar la pujada per la pista que ens porta al camí de ses Basses.

Quan hem arribat al creuer amb el camí esmentat, continuam cap a llevant (cap a ponent aniríem a la Trapa) en direcció al coll de ses Pedrisses, des d'on gaudirem d'unes belles vistes de la vall des Rajolí i la seva riba així com de la mola de s'Esclop. Sense grans desnivells avançarem fins a assolir el coll de sa Gramola, punt final del nostre itinerari.

▲ Cabra orada

Garballó ▼

PUNTS D'INTERÈS

1 S'Arracó

Situat al fons d'una vall a mig camí entre Andratx i Sant Elm, aquest poblet està format per cases d'estil neoclàssic i modernista, que es construiran al principi del segle XX amb doblers d'arraconers que emigraren a França i a terres d'ultramar.

En destaca també l'església, dedicada al Sant Crist de s'Arracó, que presenta un bell campanar amb finestres ogivals, i la rectoria. Bastida el 1742, és un temple senzill, amb 4 arcs i 3 capelletes laterals a cada costat, on es conserva la imatge de la Mare de Déu de la Trapa, procedent de l'antic monestir del mateix nom.

◀ **S'Arracó**

2 Camí de ses Rotes de s'Hereu

Aquest camí de carro serpenteja per les rotes de s'Hereu i pel coster de les planes de s'Hereu en direcció a ses Basses, i ofereix panoràmiques d'una gran bellesa a l'entorn del puig de ses Fel·les (417 m) i de sa Paret des Moro (491 m), amb la mar Mediterrània al fons.

Cami de ses Rotes de s'Hereu ▼

3 Rotes de s'Hereu

L'itinerari travessa aquestes rotes, antigament conreades d'ametllers i de figueres gràcies als nombrosos marges, i avui afectades pels incendis. Des del camí es poden veure diverses casetes de pedra, amb coberta d'un aiguavés, que soelen disposar de cisterna o de pou.

▼ *Rotes de s'Hereu*

4 Rotlo d'en Boira

Just abans d'arribar a la confluència del torrent de sa Font i el de la coma de sa Font trobam una represa per regular les avingudes eventuals del torrent. A partir d'aquí el camí discorre per una esplanada fins a arribar a un forn de calç, testimoni mut del procés preindustrial de producció de calç que va durar fins a mitjan segle passat.

Forn de calç ▼

5 La garriga

La zona es recupera dels grans incendis forestals que han acabat amb la majoria d'espècies arbòries. Avui, la garriga d'albada i de xiprell forma una extensa catifa que ocupa les zones més càlides. Al damunt, hi trobam diversos estadis d'ullastrar, amb olivella, amb càrritx i amb garballó, una palmereta resistent al foc, la fulla de la qual servia per confeccionar diversos estris domèstics. A les marjades des Campàs abunda la gatova, un coixinet de flors grogues que floreix a principi d'anys.

6 Coll de sa Gramola

Situat a 5 quilòmetres d'Andratx i a 356 metres d'alçària, facilita l'accés per carretera als pobles d'Estellencs i de Banyalbufar. Conserva el nom de l'antic illinatge Gramola, que s'establí a Andratx a partir del segle XIII.

▼ Camí de ses Basses

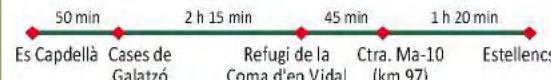
VARIANT B

GALATZÓ

MIDE ➔

- ➡ es Capdellà (128 m)
- ➡ Estellencs (155 m)

5 h 10 min

512 m

453 m

15.959 m

traversia

1

1

2

3

DESCRIPCIÓ DE L'ITINERARI

El punt de partida és la plaça de Bernat Calvet situada al bell mig del poble des Capdellà. D'aquí sortim en direcció nord pel carrer de Galatzó, vial que transcorre sense grans desnivells, envoltat de conreus de fruiters de secà i amb la inconfusible silueta del puig de Galatzó com a excel·lent fita de referència.

Un cop passat el coll Gomà entram a la finca pública de Galatzó, on, a més dels senyals que ens guien pel GR, trobarem indicacions de diversos itineraris didàctics. En travessar el torrent d'Almangra per un qual empedrat de grans dimensions, veim a l'esquerra la caseta del graner des Delme, on es dipositava el gra corresponent a aquest impost.

◀ Molins d'aigua

Reprendem la marxa pel camí sota el porxo embigat de la façana est i continuam a través d'un ametllerar fins a arribar al creuer de sa Cometa, on deixam de banda el ramal esquerre que ens duria a la font de sa Cometa. Davallam uns metres i enfilam el comellar de ses Síries, on el camí va guanyant alçada tot seguint el jaç sinuós i encaixat del torrent de Galatzó.

Tot d'una apareixen, a l'esquerra del camí, les restes de dos forns de calç i, més enuant, un altre amb una barraca rectangular.

Més tard, és el torn del ranxo de ses Sitges, conjunt situat en una esplanada amb diversos rotlos de sitja i barraques de carboner. Aquí

Continuem fins a les cases de Galatzó, on la façana principal captivarà la nostra atenció. Està decorada amb inscrustacions de còdols i des del camí hi observam també un portal forà d'arc rodó que permet accedir a la claustra, un rellotge solar datat del 1880 i un portal de llinda que dóna pas a l'antiga capella, coronat per l'escut heràldic del que fou conegut com comte Mal, amb data de 1688. La claustra, la tafona o el jardí romàntic també mereixen una visita.

el torrent i el camí se separen i després arribam a una bifurcació vora la qual hi ha el pou de ses Síries. Nosaltres continuam en direcció nord, passam a prop de les restes del naviforme de ses Síries, una vegada superades, l'itinerari s'endureix. Remuntam serpentejant un comellar dominat pel càrritx i pel garballó, amb qualche pi de grans dimensions, per un camí empedrat a trams, que passarà per damunt de dos rotlos de sitja, fins a esbrancar-se en dos.

Aquí hem de seguir en direcció oest. El camí, ara sostingut per un marget, descriu unes voltes marcades i després continua dret per un tirany pedregós. Quan arribam al coll des Pinotells trobam a ponent el camí que conduceix a la mola de s'Esclop. Nosaltres optam per creuar la paret mitjanera amb Estellencs i accedir a la finca de la Coma d'en Vidal, i resseguir el camí de carro.

Arribam al refugi i continuam el descens. Traspassat el portell de partió amb la finca de Son Fortuny superam un dipòsit d'aigua contra incendis, obviam el camí que a la nostra dreta porta a l'àrea recreativa de la boal de ses Serveres i, finalment, connectam amb la carretera Ma-10, a partir de la qual abandonam l'espai públic. Vorejam aquesta via en direcció a Andratx per enganxar per un viarany amb la carretera vella d'Andratx a Estellencs, calçada ampla que en sentit descendant alterna tirades llargues amb tres revolts ben tancats.

Llavors, el camí torna planer, i la còmoda caminada entre pins i alzines ens duu al coll des Pi, des del qual albiram el poble d'Estellencs. Tot seguit hem de desviar-nos per un vial asfaltat que ens durà al centre del poble, on acabam l'excursió, una vegada superat el creuer amb el camí que conduceix a la cala d'Estellencs.

▲ Cadernera

▼ Mosques d'ase

PUNTS D'INTERÈS

1 Es Capdellà

El seu origen es remunta al segle XVII i va lligat a l'agrupació de casetes que construïren els jornalers de les grans finques del terme. Allunyat de la xarxa viària principal, té poc més de mil habitants i està format per un petit nucli urbà, cases disseminades i una església del segle XVIII.

2 Graner des Delme

Habitacle rectangular amb volta de canó on es guardava el delme del gra, tribut d'origen medieval que feia la propietat a l'Església i als senyors feudals que, inicialment, consistia en la desena part de la producció agrària bruta.

▲ Graner des Delme

3 Possessió de Galatzó

La finca de Galatzó fou adquirida pel consistori de Calvià l'any 2006. Amb 1.401 hectàrees és una de les propietats més extenses de l'illa i representa un 10 % de la superfície del municipi. Està documentada l'any 1283, on una antiga alqueria musulmana ocupava aquesta vall.

Al voltant de la finca gira la llegenda del comte Mal, encarnat per Ramon Burgues-Zaforteza Pacs-Fuster de Villalonga i Nét (1627-1694), segon comte de Santa Maria de Formiguera i senyor de l'alqueria de Galatzó, qui adquirí aquest malnom a causa dels abusos que va cometre amb la població dels seus dominis i que la literatura s'encarregà d'idealitzar i de magnificar.

Puig de Galatzó ►

4 Cases de Galatzó

Hi ha, entre d'altres elements, una tafona, que rebia l'aigua de la font de sa Cometa, un celler, una capella, un jardí d'estil romàntic i diverses dependències auxiliars, com els sestadors, la soll i la vaqueria.

Des de les cases són visibles dos molins hidràulics per moldre la farina, que ja existien l'any 1501, moguts per l'aigua de la font des Ratxo situada a 1,5 km, al terme de Puigpunyent, i que també rega l'hort des Molins, configurat per marjades amb cítrics amb murs rectilinis de construcció acurada.

◀ Cases de Galatzó

5 Ranxo de ses Sitges

Conjunt lligat a la producció de carbó vegetal, format per tres barraques de carboner, caracteritzades per la planta circular i per dos rotlos de sitja.

▲ Barroca de carboner i sitja

6 Jaciment arqueològic de ses Síries

A uns metres del camí de ses Síries trobam les restes d'un gran naviforme, estructura que servia d'habitatge als pobladors de l'edat de bronze (1700-900 aC). Formava part del poblat de ses Síries, del qual encara queda un bocí del mur que el delimitava. S'hi va aixecar una barraca de roter, aprofitant els paraments del naviforme.

7 Rotlo de sitja

Durant l'ascensió a la serra des Pinotells es pot veure arran de camí l'empedrat de dues sitges, sense les habituals restes que hi sol generar la cocció de la pila. Probablement mai no es varen emprar.

Rotlo de sitja ►

8 Coma d'en Vidal

Finca de 56,5 hectàrees, adquirida per l'Administració pública l'any 2002. Actualment la gestiona el Consell de Mallorca, que hi du a terme feines de recuperació de l'entorn després del gran incendi que afectà la zona l'any 2013.

◀ Cases de la Coma d'en Vidal

9 Son Fortuny

Amb una extensió de 683 hectàrees era la finca més gran d'Estellencs. Des del 1981 pertanyen al Consell de Mallorca 283 hectàrees d'alzinar i de gariga, on trobam els cims del puig de Galatzó i la Moleta Rasa.

◀ Es Morralàs

10 Carretera vella d'Andratx a Estellencs

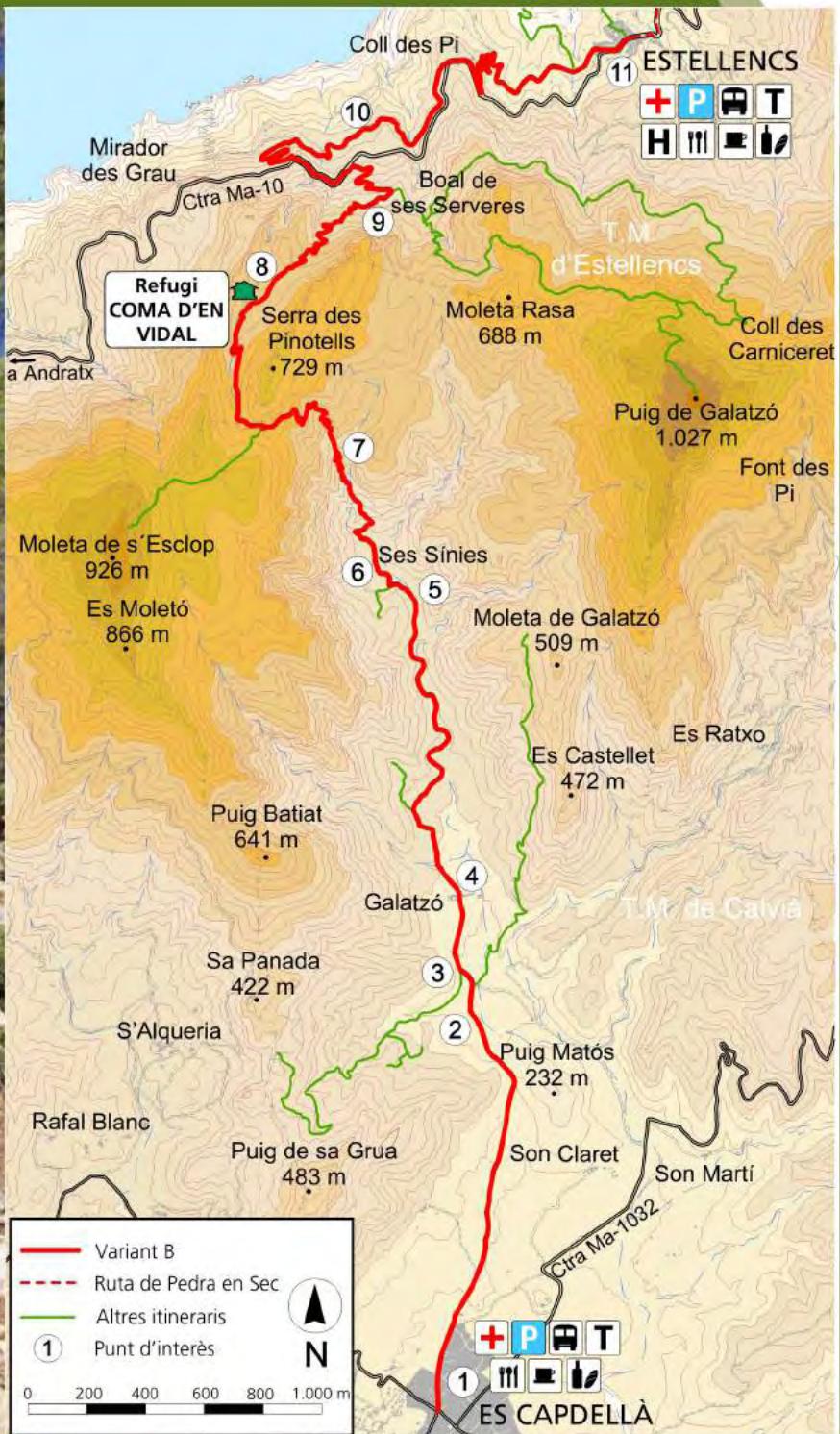
El projecte per fer una carretera estatal d'Andratx a Estellencs data del 1885, quan el camí que hi havia era un tirany que dificultava la comunicació entre ambdós pobles. Aquest camí carreter es va inaugurar el 1913, dos anys després d'iniciar-se les obres, i quedà obsolet als anys 50 amb la construcció de la nova carretera.

11 Estellencs

Se situa al litoral sud-oest de la serra de Tramuntana, en una zona abrupta de gran tradició vitivinícola envoltada de marjades que pengen sobre la mar. Carrerons estrets i empedrats i cases rústiques configuren un petit nucli urbà habitat per unes tres-centes setanta personnes.

Església d'Estellencs ▶

Des del poble de Calvià, lluny de les urbanitzacions costaneres que li han donat renom, caminam entre els pendisos del puig Gros de Mofarès i els del Puig de Son Font, coberts per pinars esponerossos i olivars envaïts per la vegetació, per entrar en terres de Puigpunyent.

Sota l'esguard del puig de na Bauçana i amb el llogaret de Galilea i el puig de Galatzó al fons, ens introduïm per terres de roters, que, en unes condicions avui impensables, arrabassaren pedres i garriga per posar en conreu terres marginals, d'escàs rendiment i, per això, avui abandonades.

Finalment, i a través de les dreceres del camí reial, ens situam en el poble de Puigpunyent envoltat per vastes muntanyes i alzinars atapeïts, al fons d'una vall solcada per sa Riera, el gran torrent mallorquí.

Puig de Galatzó

VARIANT C

CALVIÀ

MIDE →

- Calvià (128 m)
- Puigpunyent (214 m)

⌚ 2 h 45 min	⚠ 1
▲ 297 m	⚠ 1
▲ 211 m	⚠ 2
➡ 9.166 m	⚠ 2
G travessia	

DESCRIPCIÓ DE L'ITINERARI

Començam la passejada a Calvià, al carrer de Jaume III en direcció nord, continuam pel carrer de Son Mir i enllaçam després amb el camí asfaltat del comellar de Son Mir. Seguidament ens desviam pel camí amb ferm de terra que apareix a la nostra esquerra i que poc després passa vora les cases de Cas Caderner. Des d'aquí el sender s'enfila, amb fort rost, per un comellar ombrívola, entre el puig Gros de Mofarès i el de Son Font, vorejant rotllos de sitja i un petit aljub, fins que enllaça amb la parcel·lació de Son Font.

Transitam ara pels carrers asfaltats fins que, acabada la urbanització, franquejam una barrera a partir de la qual comença el camí de carro. Recorrem l'àrea de conreu de ses Llegítimes i arribam després a una paret seca que assenyala la partió entre els termes de Puigpunyent i Calvià i que dóna pas a Son Cortei i a la rota de Baix, rodejats de pins i estepes blanques, amb la moleta de s'Aigo a la nostra dreta.

El camí de terra discorre a partir d'aquí entre olivars abandonats coberts de pinotells, amb belles panoràmiques de la costa calvianera i del llogaret de Galilea, resguardat dels vents de tramuntana per l'imponent Galatzó. El sender salva el comellar des Cocó de sa Quintana, amb el traçat planer i sostingut per un gran marge, descriu després un revolt pronunciat en el comellar de ses Covotes, sembrat antigament de blat i xeixa, i passa a continuació per sa Planeta.

Lluny, i mig amagades per la vegetació que rodeja el camí, aguaiten les cases de Son Cortei, que deixam a la nostra esquerra, per acostar-nos al peu del puig de na Bauçana per una pista forestal que entre pins, alzines i arboceres ens porta fins a la carretera de Puigpunyent a es Capdellà, en el coll des Molí de Vent, on ja no trobam l'edifici que li donà nom, enderrocat amb la creació del nou camí veïnal a començament del segle XX.

Des d'aquí resseguim un breu tram el vial asfaltat en direcció a llevant, fins que trobam l'antic camí de ferradura per on adreçam per dues vegades la carretera, i hi continuam un llarg tram fins a arribar vora l'església de Puigpunyent i el torrent de sa Riera.

▲ Església de Galilea

◀ Galilea i puig de Galatzó

PUNTS D'INTERÈS

1 Calvià

Nucli principal del municipi homònim fins a l'arribada del turisme de masses i de la creació de les noves urbanitzacions de la costa. Fins aleshores l'agricultura de secà, la ramaderia i l'explotació forestal n'eren els principals motors econòmics.

Entre les seves construccions destaca s'Aljub, un gran dipòsit públic d'aigua de planta rectangular, datat el 1616, i el temple parroquial del segle XIX, d'estil historicista, amb planta basilical i que té com a elements singulars els retaules d'estil barroc (segle XVII) de les capelles de la Mare de Déu del Roser i de Sant Sebastià.

Calvià ▼

2 Rota de Baix

Els roters, a través d'un contracte amb els propietaris, arrabassaven la garriga i retiraven les pedres a canvi de poder conrear un tros de terra, la rota durant un període de vegades molt llarg. Sovint es podien quedar la llenya que en treien, però havien de deixar les oliveres o els ullastres i conservar alguns elements com les bardisses.

3 Son Cortei

Possessió que era part d'una alqueria àrab, dita Albussan al segle XV i que deu el nom actual al linatge de la família que en fou propietària entre la primera meitat del segle XVI i començaments del XX.

Les cases s'avenen amb l'estructura tradicional d'aquests centres de les explotacions de muntanya, amb capella, tafona i un portal forà de mig punt que dóna accés a una petita claustra en torn a la qual es disposen els diferents edificis.

Al llarg del temps s'hi documenten extensos olivars i un nombre considerable de garrovers que compartien l'espai amb els cereals i una important explotació forestal i ramadera, amb porcs i ovelles.

Mola de s'Esclop ►

4 Galilea

Aquest llogaret d'uns 300 habitants se situa escalonat entre els 300 i els 400 metres d'altura i és el resultat de l'establiment de la mola de Son Cortei, iniciat a les acaballes del segle XVI i en el qual s'assentaren els pagesos que treballaven en els latifundis de la zona.

Galilea ►

5 Puig de na Bauçana

Puig de tan sols 616 metres però que, per l'aïllament i per la forma arrodonida, constitueix una fita que es pot reconèixer des de molts indrets de Mallorca.

A principis del segle XX el propietari de Son Cortei, Gabriel Alzamora, president del Foment de Turisme i batle de Palma, va fer construir en el cim un mirador des del qual es domina la costa de Calvià i part de les muntanyes de la serra de Tramuntana.

◀ Puig de na Bauçana

6 Sa Riera

Torrent amb un bosc de ribera interessant i ben conservat, amb plàtans, fleixos, oms, polls negres i roures.

Neix a la possessió de Son Fortesa i desemboca a la badia de Palma. És el causant de nombroses inundacions catastròfiques i, en especial, de la provocada per la tempesta del 1403, coneguda com el Diluvi, que destruí 1.500 cases i causà la mort de 5.000 persones.

◀ Torrent de sa Riera

7 Puigpunyent

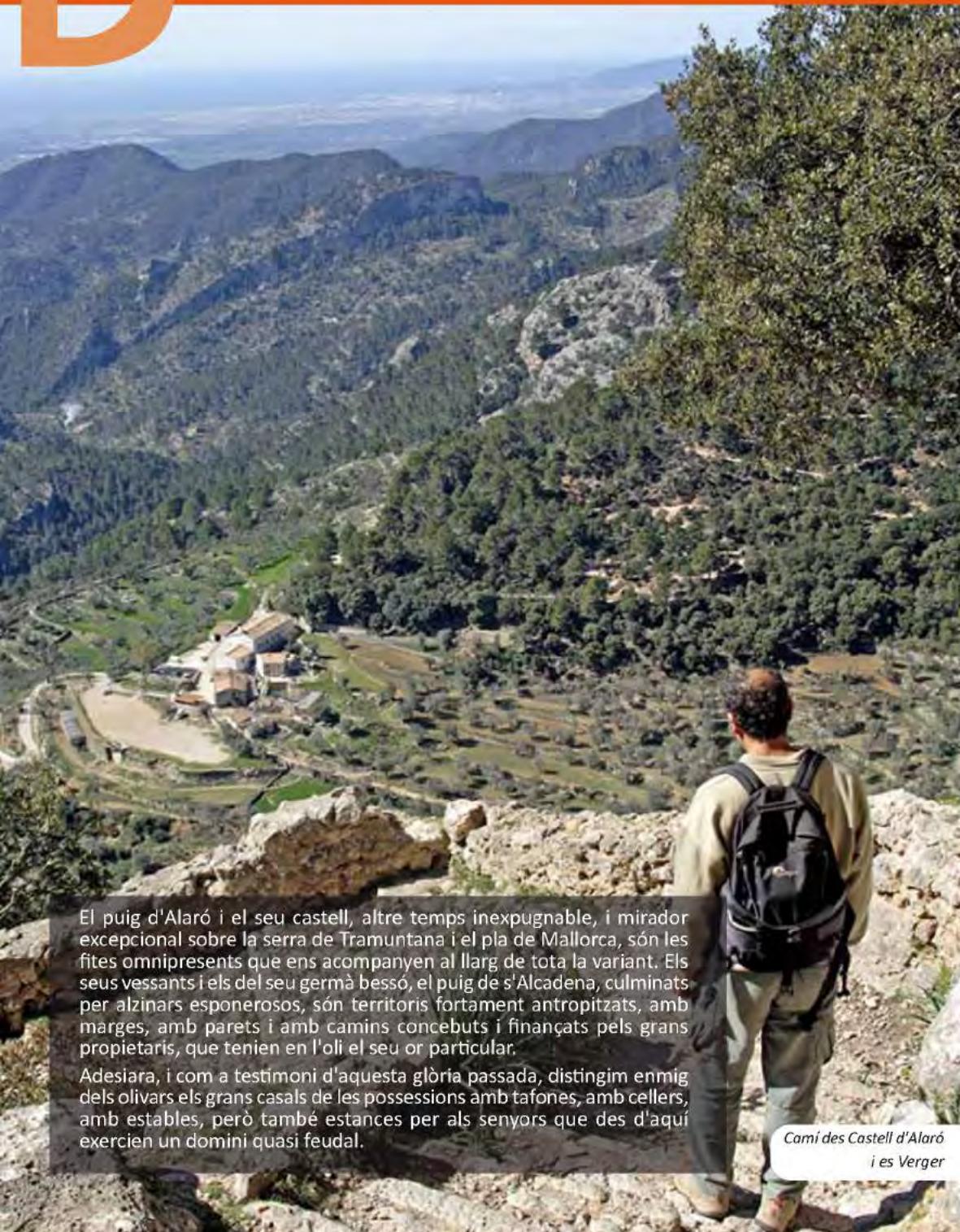
Poble creuat pel torrent de sa Riera i encerclat de muntanyes que tenen els punts més alts en el puig de Galatzó (1.027 m), els puntals de Planícia (898 m) i sa Fita del Ram (833 m). Està format per dos barris tradicionals, el de Son Bru, el més antic, i el de la Vila, més modern i situat al voltant de l'església.

L'agricultura, la ramaderia i l'explotació forestal foren els principals motors econòmics fins a mitjan segle XX, i hi destaca l'església de l'Assumpció de la Mare de Déu, un edifici dels segles XVIII-XIX que conserva una imatge gòtica de la Mare de Déu del segle XIV, la Mare de Déu dels Navegants, procedent de la Seu, i el retaule manierista de la Mare de Déu de Loreto del 1597.

Puigpunyent ▼

El puig d'Alaró i el seu castell, altre temps inexpugnable, i mirador excepcional sobre la serra de Tramuntana i el pla de Mallorca, són les fites omnipresents que ens陪伴en al llarg de tota la variant. Els seus vessants i els del seu germà bessó, el puig de s'Alcadena, culminats per alzinars esponerosos, són territoris fortament antropitzats, amb marges, amb parets i amb camins concebuts i finançats pels grans propietaris, que tenien en l'oli el seu or particular.

Adesiara, i com a testimoni d'aquesta glòria passada, distingim enmig dels olivars els grans casals de les possessions amb tafones, amb cellers, amb estables, però també estances per als senyors que des d'aquí exercien un domini quasi feudal.

Cami des Castell d'Alaró
i es Verger

VARIANT D

CASTELL D'ALARÓ

MIDE →

- refugi de Tossals Verds (525 m)
- Orient (460 m)

1 h 20 min	40 min	1 h 50 min	1 h 40 min
Refugi de Tossals Verds	Torrent de Sóller	Ctra. Alaró - Orient	Hostatgeria des Castell d'Alaró

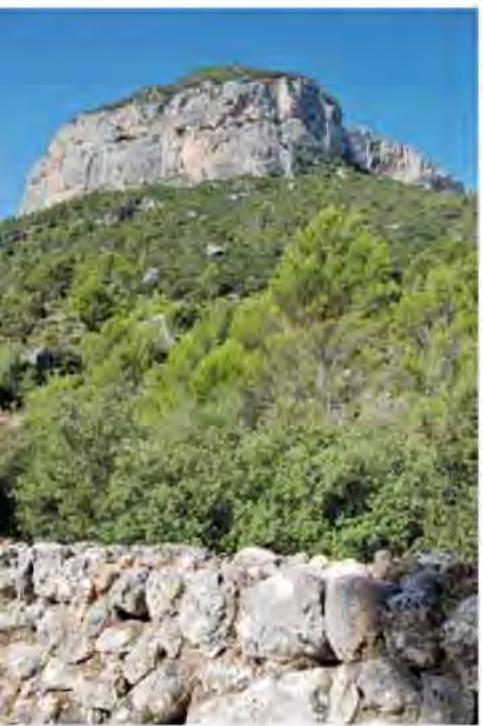
⌚ 5 h 30 min	⚠ 1
▲ 735 m	⚠ 1
▲ 795 m	⚠ 2
➡ 17.935 m	⚠ 4
➡ travessia	

DESCRIPCIÓ DE L'ITINERARI

Des de les cases des Tossals Verds iniciam el recorregut pel camí de cotxes d'accés al refugi i, tot d'una, ens desviam per un camí que trobam a la nostra esquerra i que creua el camí principal per dues vegades per unir-s'hi vora el torrent d'Almadrà.

Un pontet i una barrera donen pas a les terres de Solleric on iniciam l'ascens entre els olivars fins que, en una cruïlla amb un camí de carro, deixam de banda l'opció dreta que ens portaria a la Casa Nova i continuam a l'esquerra uns quants metres fins que retrobam el camí de ferradura que ens permet arribar a un coll, després de travessar un cop més el camí de carro. Seguim la baixada fins a arribar a la vora de les cases de Solleric, que rodejam pel costat oest, deixant de banda els dos camins que s'esbranquen a la dreta.

▲ Puig d'Alaró

Situats a la carretera d'Alaró a Orient passam amb cura a l'altre costat i continuam en direcció a Alaró, deixant a un costat el brancal que trobam a la nostra esquerra. Poc després topam a la dreta amb el camí del castell d'Alaró pel qual continuam fins a arribar a un altre creuer. El vial de l'esquerra porta a Alaró, però nosaltres seguim pel de la dreta, passant no gaire lluny dels casals de Son Creus i de Son Peñaflor. Seguim pel camí cimentat fins que vora un gran còdol localitzam el camí de ferradura pel qual adreçam. Poc després trobam una altra drecera i, a

després d'una barrera i d'un petit revolt, el camí, ara amb ferm de terra, tomba en direcció sud, pels costers del puig de s'Alcadena, resseguint des d'una certa altura el curs del torrent de Solleric. Després d'un girant molt marcat deixam a l'esquerra la desviació que du a les cases de sa Font Figuera i continuam pel camí, ample i enquadrat entre els marges de conreu i un paretó. A l'altre costat ens queda el puig d'Alaró i més avall les cases de s'Olivaret.

Sense més problema arribam a les passadores sobre el torrent de Solleric, després de les quals el camí discorre més planer fins que ens topam amb un creuer; on seguim dret pel camí asfaltat sense fer cas dels altres que apareixen a la nostra esquerra.

continuació, ens trobam una altra volta amb el camí de carro. Ja a la vista de les cases de la possessió des Verger sorgeix a la nostra dreta el camí de ferradura que ens portarà fins al castell d'Alaró i l'hostatgeria.

El sender discorre ara vora la paret que separa l'alzinar dels olivars i després d'alguns revolts arribarem a un creuer. El camí de l'esquerra passa per la zona del Pouet i permet anar a Orient o tornar fins a les cases des Verger.

Seguim el brancal de la dreta en direcció al castell d'Alaró, que veim retallat en el cim de la muntanya. Passat el portal de la primera murada, pujam fins a la torre coneguda com es Costipador, que dóna entrada a la part alta de la fortalesa, on veim les restes d'un aljub i d'altres torres i murs.

Després de vorejar un mirador sobre la vall de Solleric, s'Alcadena i els cims més alts de la Serra, arribam a la capella i s'Hostatgeria, una talaià privilegiada sobre el pla de Mallorca.

Per acabar la variant tornam pel mateix camí fins a la cruïlla abans indicada, on ens desviam a la dreta fins que, arribats a l'esplanada del Pouet, sense fer cas al camí de carro que du a Alaró per les cases des Verger, iniciam el descens cap a Orient per un sender que trobam a la dreta i que ens conduceix fins a la carretera d'Alaró a Orient. Pel marge esquerre de la via hem de transitar amb esment, en direcció oest, per acabar, finalment, en el llogaret d'Orient.

Vall d'Orient ▲

Vista des del puig d'Alaró ▼

PUNTS D'INTERÈS

1 Camí d'Almallutx a Alaró

Camí públic que enllaça la zona des Raiguer amb la vall d'Almallutx, antigament més poblada i, on a més de sembrar-hi blat que era molt en els molins d'aigua de la zona, hi estiuaven nombrosos ramats en un sistema de transhumància vigent fins al segle XX. Resten parts del camí de ferradura original, sobretot a la finca des Tossals Verds, mentre que

un tram dins Sollerí fou transformat durant el segle XVIII en un camí de carro empedrat, d'una gran qualitat.

◀ Camí d'Almallutx
a Alaró

3 Alaró

Aquest poble, de poc més de cinc mil habitants, fou creat a partir de l'alqueria musulmana d'*Oloron*. Altres temps fou un poble abocat a la indústria i a la mineria, amb més de 30 fàbriques de calçat i amb importants mines de lignit. Fou també el primer poble de Mallorca que disposà de xarxa elèctrica, inaugurada l'any 1901. Se'n pot destacar el temple parroquial construït entre 1626 i 1785 i els antics casals on hi tenien la posada els propietaris de les grans possessions del terme, a més de les diverses mostres d'arquitectura popular, creus de terme, rentadors, etc.

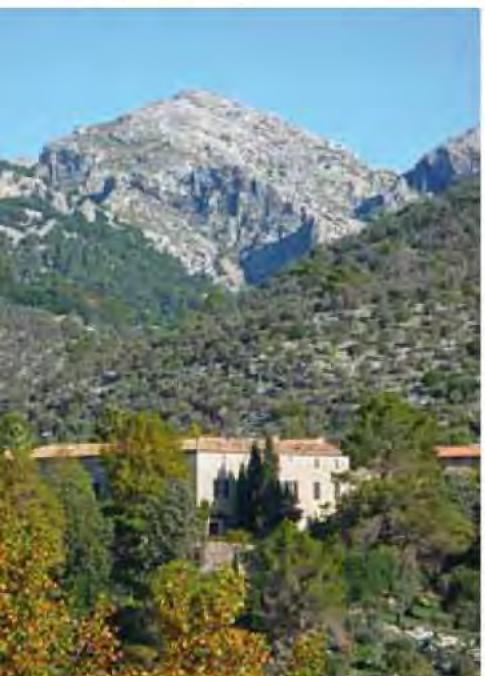

Creu del Cós ▶

2 Sollerí

Aquesta gran possessió alaronera era anomenada *Xular* pels musulmans i fou assignada a Pere de Centelles en el repartiment que va fer el rei Jaume I entre els senyors que havien participat en la conquesta de Mallorca.

Les cases, amb una treballada façana i estructurades a l'entorn de la claustra, ens parlen d'un passat senyorial. El segle XVII ja disposava de capella, la seva tafona era una de les més notables de Mallorca i per les seves terres hi pasturaven més de cinc-centes ovelles. Encara que s'hi desenvoluparen tot un seguit d'activitats econòmiques (caça, cria d'egües, etc.), l'oliva continuà sent la treta més important.

◀ Sollerí

4 Castell d'Alaró

Es té constància de l'existència d'aquesta fortalesa ja l'any 902, quan els cristians hi resistiren més de vuit anys l'escomesa dels musulmans que acabarien ocupant l'illa. L'any 1231 fou dominat per les tropes de Jaume I, que se'l reservà, igual que altres places fortificades. Aquí es feren forts el 1286 els fidels al rei de Mallorca Jaume II quan el seu nebot Alfons li usurpà la corona. Perdria després la seva importància fins que el 1741 es retirà la darrera guarnició militar.

◀ *Castell d'Alaró*

◀ *Portal de la torre de l'Homenatge
— Es Costipador —*

5 Oratori de la Mare de Déu del Refugi

La seva construcció s'inicià el 1622 impulsada pel rector Joan Coll. Conté un retaule del mateix any amb una talla de la Mare de Déu i les imatges de Cabrit i Bassa, dos lleendaris defensors del Castell que la tradició popular elevà a la categoria de sants després d'un suposat martiri a mans del rei Alfons. Actualment, els alaroners hi peregrinen dues vegades a l'any, el diumenge següent al de Pasqua i el 8 de setembre en què se celebra la Nativitat de la Verge Maria.

Oratori de la Mare de Déu del Refugi ▲

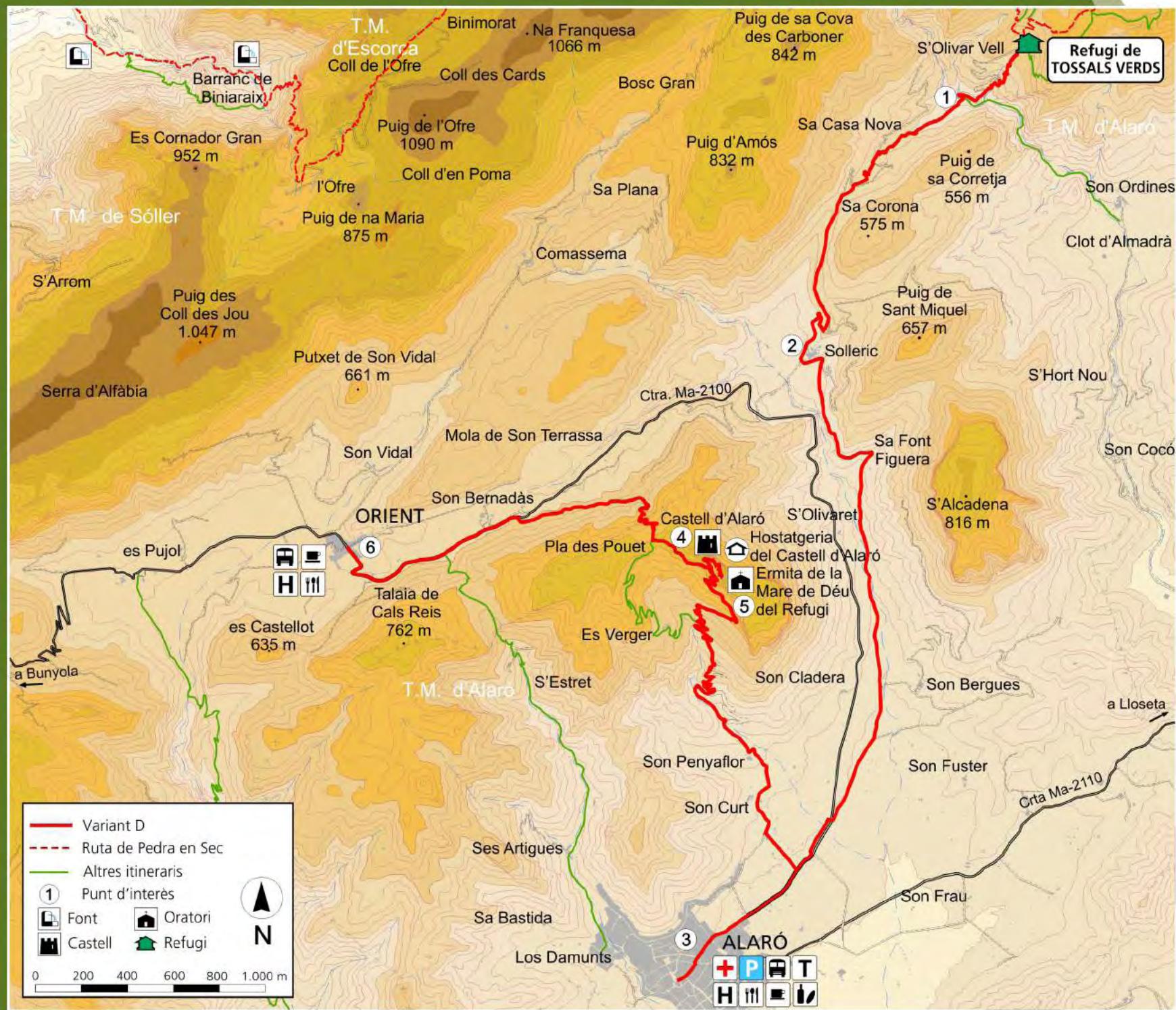
6 Orient

Llogaret del terme de Bunyola situat a 460 m d'alçària, al mig d'una depressió càrstica, i envoltat al nord per la serra d'Alfàbia i pel puig de l'Ofre, pel penyal d'Honor al sud-oest i pels vessants de tramuntana de la talaia de Cals Reis i del puig d'Alaró. Aquesta vall fou ocupada ja a l'època talaiòtica i la primera referència escrita que es té del topònim data del 1233, quan apareix citada com a *Aurient*.

Al nucli urbà, de cases i carrerons de pedra, i just a la vora de les cases de Son Palou trobam l'església parroquial de Sant Jordi, del segle XVIII i XIX, edificada sobre un antic oratori que ja existia el segle XIV. Als afores del llogaret destaquen les cases de les possessions de Cals Reis i de Son Terrassa.

Orient ▼

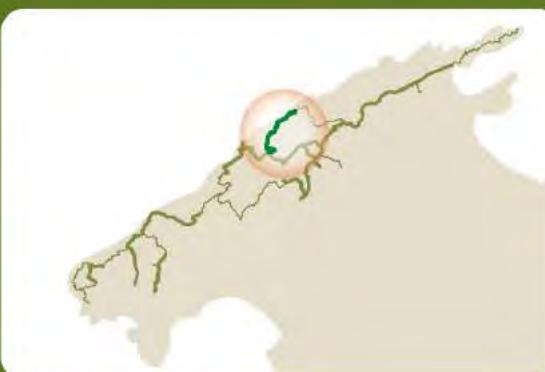
Des de Binibassí, el camí, d'antics empedrats i de llarga història, s'enfila pels costers marjats per trobar-se amb el poble de Fornalutx, d'arquitectura acurada. Després de transitar per terres de petites propietats ens endinsam per les grans possessions de Bàlitz, amb els casals centenaris i amb els olivars solcats de torrentons de disseny treballat i de gran servei en la lluita contra l'erosió.

Mes enllà, passat el coll de Biniamar, se'ns obri el vessant salvatge de la costa nord, amb pendents abruptes i amb llargues rossegueres, vigilades per les runes d'antigues torres i talaietes, que es mereixerien un final millor. La mar és l'element principal i ens acompanya fins a cala Tuent.

Mar a Tuent

VARIANT E

SA COSTERA

MIDE

- Binibassí (98 m)
- cala Tuent (1 m)

4 h 50 min

682 m

743 m

14.957 m

traversia

DESCRIPCIÓ DE L'ITINERARI

La variant té l'inici a l'etapa 5, en el llogaret de Binibassí, des d'on ens desviam per agafar el camí empedrat que apareix entre les rentadores del llogaret i el jardí de les cases de la possessió de Binibassí, un edifici que distingim per la torre de defensa i pel portal forà rodó.

Pujam acompanyats de la síquia de la font de Binibassí i passam a la vora del molí del mateix nom, després del qual, i acabada la costa, el sender descriu una corba per anar a trobar un camí cimentat que ens du primer al cementeri de Fornalutx i després al poble, passant abans devora sa Rutlana, el camp municipal d'esports.

Entram en el nucli urbà pel carrer de Joan Albertí Arbona i continuam pel carrer dels Toros que surt a la nostra esquerra, encara que abans d'iniciar la pujada tenim l'opció, del tot recomanable, d'arribar a la plaça i fer una volta pels carrers del poble.

Superades les cases continuam pel camí de Bàlitx fins a arribar a la carretera de Fornalutx (Ma-2120) i al creuer d'aquesta amb la de Lluc (Ma-10). A l'altra banda de la carretera trobam el camí de sa Figuera que ens porta fins a la carretera de Bàlitx, un camí de carro que seguirem un tram curt, tot dret, fins a una cruïlla important. El vial de l'esquerra permet anar a Sóller o al Port de Sóller, i el de la dreta, a Tuent, opció que elegim.

Més envant un portell ens permet adreçar el recorregut i poc després abandonam el camí de carro pel de ferradura de s'Estret que surt a la nostra dreta i ens porta al mirador de ses Barques, després de deixar, també a la dreta, el camí de la costa d'en Nicó, que conduceix a Fornalutx.

Al nord de l'ampla explanada del mirador trobam una escalonada, inici del camí que ens du una altra vegada a la carretera de Bàlitx, just devora de la barrera de Montcaire.

Continuam pel camí de carro en direcció a les cases de Bàlitx d'Amunt que deixam al costat esquerre per anar a trobar un portell des del qual

se'n apareix l'ampla vall de Bàlitx, dominada pels extensos olivars i per la muntanya de Montcaire, na Seca i el puig de sa Bassa.

Un tram ben conservat del camí empedrat ens permet arribar a les cases de Bàlitx d'Enmig, passant abans per la font de Bàlitx, amb una mina de pedra en sec situada a l'ombra d'un bosquet d'oms.

Més avall, el camí de carro s'esbranca i l'abandonam pel viarany empedrat que localitzam al bell mig i per on baixam fins a les cases de Bàlitx d'Avall, que vorejam pel costat de llevant.

Travessat el torrent de na Mora comença una forta pujada que ens du fins al coll de Biniamar, guardat per la torre de na Seca, des del qual se'n apareix el vessant costaner de l'itinerari, caracteritzat pel fort desnivell entre la mar i els estreps de la muntanya de Montcaire, que supera els 800 metres.

Poc després del coll deixam de banda el camí que du a les cases de sa Costera i continuam després un tram llarg per la galta de la muntanya, primer per l'alzinar i, després, entre pinars, argelagues i carritxeres, sempre amb la mar al fons.

A l'esquerra ens queda el camí que baixa fins a l'antiga fàbrica d'electricitat i la font des Verger i més enllà arribam al coll de na Polla. Al costat de la mar veim la torre enrunada des Forat. Som a terres de la possessió de Capapuig, les cases ens queden a la dreta, poc abans d'emprendre la baixada per acabar vora la platja de Tuent.

▲ Coll de Biniamar

▼ Camí de Bàlitx

PUNTS D'INTERÈS

1 Molí de s'Hort

Passades les cases de Binibassí i vora el camí podem observar l'obrador i el seu cup en forma de torre, mig tapats per l'heurea. Aquest molí fariner que s'alimentava de la font de Binibassí existia ja en el segle XVI, es modificà a començament del segle XX, i deixà de funcionar poc després.

◀ Molí de s'Hort

2 Cementeri de Fornalutx

El petit cementeri, coronat per un parell de xiprers, data del segle XIX, quan per motius higiènics es prohibiren els enterraments al costat de les esglésies.

◀ Cementeri de Fornalutx

3 Fornalutx

És un dels pobles de muntanya més ben conservats de l'illa. Voltant pels seus carrerons podem trobar mostres ben interessants d'arquitectura popular, cases de pedra i casals de diferents estils, on destaquen les teules pintades en algunes volades amb motius geomètrics, zoomòrfics, astronòmics, etc.

És remarcable l'església parroquial, del segle XVII, d'estil barroc i dedicada a la Nativitat de la Mare de Déu, i l'ajuntament, situat a l'antic casal dels Arbona, amb una bella torre de defensa del segle XVII.

▼ Fornalutx

4 Mirador de ses Barques

Es va aixecar al final de la dècada del 1950, durant les obres de construcció de la carretera de Sóller a Lluc, i ens ofereix panoràmiques interessants de la vall de Sóller i del port.

5 Camí de Bàlitz

Fins ben entrat el segle XX era la principal via de comunicació de la vall de Sóller amb Tuent i sa Calobra, amb ramals que es dirigeixen al Port de Sóller i a Fornalutx. D'acord amb aquesta importància formava part de la xarxa viària principal de Mallorca i estava sota jurisdicció reial.

L'antic camí de ferradura fou reemplaçat, en part, pel camí de carro al final del segle XIX, però es conserven trams de gran qualitat constructiva.

6 Bàlitz d'Amunt

Es tracta d'una de les tres grans possessions actuals que tenen l'origen en l'alqueria de Baalichi, documentada el 1232 en el *Llibre del Repartiment*.

Les cases constitueixen una mostra excel·lent de l'arquitectura d'aquestes construccions, amb tafona, amb capella i amb una façana amb teules pintades a la volada.

Així mateix, destaca la configuració antròpica del paisatge, especialment les marjades d'olivar i el sistema de drenatge complex per evitar-ne l'erosió.

◀ Bàlitz d'Amunt

Està situada vora el camí, poc abans d'arribar a Bàlitz d'Enmig, ubicació que permetia que caminants i truginers la utilitzassin. Sorgeix d'una mina de pedra en sec i disposa d'unes rentadores i d'uns abeuradors.

◀ Font de Bàlitz

8 Bàlitz d'Enmig

Cases d'estrucció quadrangular, amb un bell portal forà de dovelles de pedra viva que donen accés a la claustra. A l'entorn d'aquesta es distribuïa el molí de sang, els estables, les estances dels senyors i dels pagesos i la tafona, que arribà a disposar de tres premses, dues de biga i una de mecànica.

Bàlitz d'Enmig ►

9 Bàlitz d'Avall

Possessió que temps enrere estava dividida en dues, Bàlitz d'en Gordo i Bàlitz d'en Lavet. Les cases es troben al fons de la vall i conserven una tafona, una singular torre de defensa rodona coberta de teules i un petit oratori del 1749 dedicat a la Mare de Déu del Roser.

Bàlitz d'Avall ►

10 Torre de na Seca

Construïda entre els anys 1584 i 1586 formava part del sistema de vigilància de la costa que, a través de focs de nit i de fumades de dia, transmetia els senyals d'alarma.

Es tracta d'una estructura cilíndrica en molt mal estat, amb una cambra interior i un terrat, complementats amb un aljub proper.

11 Sa Costera

Possessió d'Escorca que treia rendiment del negoci del contraband, practicat amb assiduitat per aquestes costes. Altres tretes estaven principalment relacionades amb la ramaderia, encara que també s'hi explotà la fusta i hi existien zones d'horta, olivars i figuerals. A més conrà la vinya, de la qual quedà constància en un petit celler vora les cases, actualment desmontat.

Sa Costera ▼

12 Font des Verger

L'aigua d'aquesta surgència, una de les més cabaloses de la Serra, s'utilitzava per regar l'hort de la possessió de sa Costera. A mitjan segle XIX movia els malls d'una farga destinada a elaborar ferro a partir de material extret de les proximitats, una activitat que durà molt poc a causa de l'escassa rendibilitat.

Posteriorment alimentà una central hidroelèctrica que donà llum a Sóller entre el 1912 i el 1962 i, gràcies a unes obres recents, l'aigua es condueix primer fins al Port de Sóller, per una canonada submarina, i després cap a Palma.

◀ Font des Verger

Fàbrica d'electricitat ►

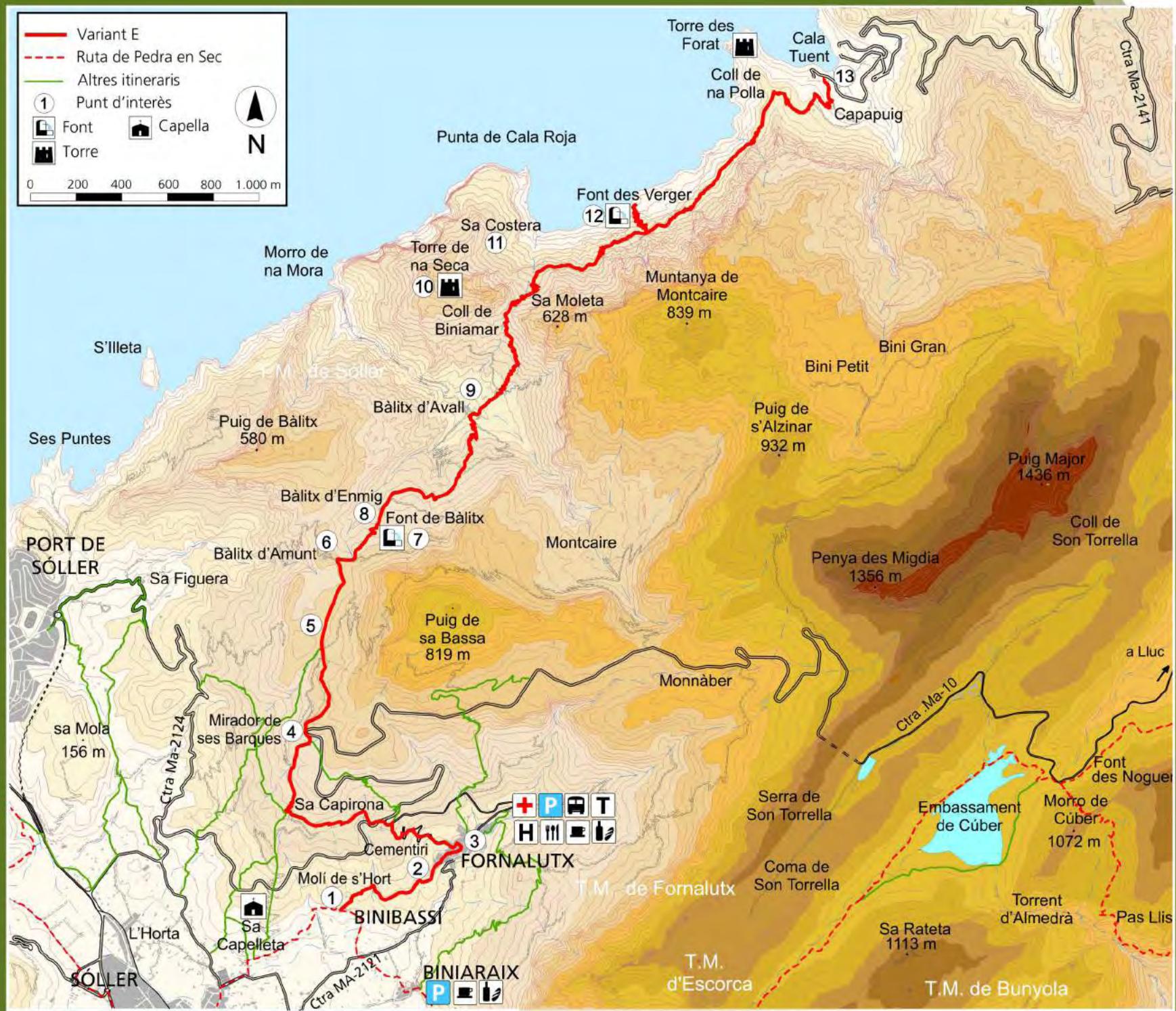
13 Cala Tuent

Cala amb platja de còdols, lluny de la massificació d'altres indrets. Constituïa un dels pocs refugis per als pescadors de la costa escorquina, que hi construïren diversos escars i casetes, avui quasi tots desapareguts.

Les terres que l'envolten, agrupades a l'entorn de l'antiga *Duayat Jablinquam* del *Libre del Repartiment* (1232), s'anaren dividint i es crearen les possessions de Can Palou, Can Real, Capapuig, etc. Al seu voltant, un gran nombre de marjades amb un sistema hidràulic complex permeteren que s'hi fessin olivars, fets malbé amb la construcció de la carretera i a causa d'un gran incendi que tingué lloc el 1993.

Cala Tuent ▼

VARIANT F

PAS LLIS

MIDE →

- font des Noguer (761 m)
- refugi de Tossals Verds (525 m)

Font des Noguer 1 h
 Pas Llis 50 min
 Refugi de Tossals Verds

⌚	1 h 50 min	!	1
▲	324m	!	1
▲	556 m	!	3
➡	4.894 m	!	2
G travessia			

DESCRIPCIÓ DE L'ITINERARI

Aquest recorregut es bifurca de l'etapa 5 del GR 221, vora una paret situada a mig camí entre el portell de Cúber i la font des Noguer, que ens marca la direcció del tirany de pujada.

Després de superar el desnivell pronunciat amb diverses ziga-zagues arribam a Portellet, on canviam de vessant. Al darrere ens queda el Puig Major i el puig de ses Vinyes i, als costats, els embassaments de Cúber i des Gorg Blau. A partir d'aquí el camí discorre en sentit descendent per la coma des Ases.

A la dreta deixam, a la llera del torrent, les restes d'una avioneta accidentada i, un poc més avall, la font d'Enmig, per vorejar la muntanya coneguda com sa Torreta per l'est i apropar-nos als penyalars.

Després de travessar una petita rosseguera, l'espai entre els espadats i el torrent es fa cada vegada més estret, fins que trobam un marget que constitueix l'inici del pas Llis, on salvam el roquissar amb l'ajut d'una cadena.

Continuem sense gaire desnivell per davall del penyal conegut com el salt des Cans, sempre amb el torrent d'Almadrà al fons i l'espectacular canaleta de la font des Pi a l'altre costat.

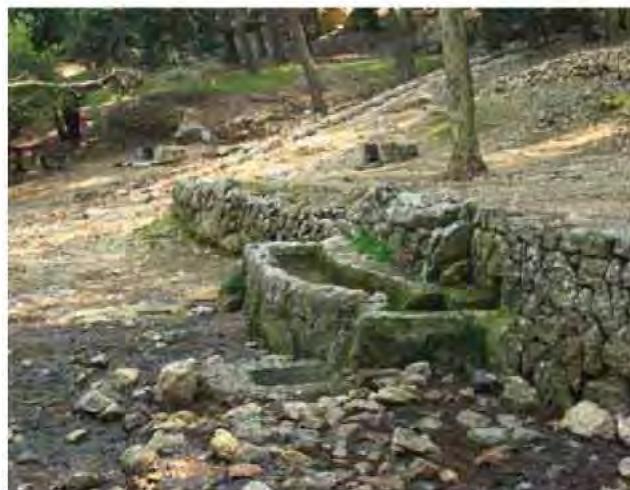
Travessam posteriorment les rossegueres de s'Entreforc, passam per sota del morro de sa Vaca i ens dirigim a sa Coma, a la qual entram per un petit portell obert a la paret que separa l'olivar de la garriga. Després de deixar a l'esquerra el camí que porta al pou de sa Coma i a ses Cases Velles trobam la rampa empedrada que ens permet superar es Collet i arribar, sense més dificultats, al refugi des Tossals Verds.

◀ Pas Llis

PUNTS D'INTERÈS

1 Font des Noguer

Surgència amb abeuradors situada a la vora de la carretera de Sóller a Lluc. L'aigua era conduïda mitjançant una canaleta a les desaparegudes cases de Cúber i avui alimenta l'embassament. Al seu voltant hi trobem una àrea recreativa amb taules i amb fogons.

Font des Noguer ▶

2 Coma des Ases

Depressió de la possessió de Cúber orientada de nord a sud, coberta pel càrritx i on encara ara pasturen les ovelles. En el jaç del torrent localitzam tres fontinyols: la font d'Abaix, la font d'Enmig, ara senyalitzada, i la font des Voltors o cocó des Voltors, altre temps freqüentada per aquests grans carronyers que es caçaven des d'una barraca, un temps en què els pagesos els consideraven enemics.

Coma des Ases ▶

3 Torrent d'Almadrà

També dit torrent de Cúber, neix dins la possessió homònima i drena la major conca hidrogràfica de l'illa, fins a desembocar a s'Albufera, on és anomenat *torrent de Muro*.

A la part alta, a la partió amb es Tossals Verds, discorre per un canó càrstic, refugi de plantes que a l'illa de Mallorca són de distribució reduïda com el rotaboc (*Acer opulus* subsp. *granatense*), la coa de cavall (*Equisetum telmateia*), l'herbei roig (*Potamogeton coloratus*) i els endèmics orval (*Hypericum hircinum* subsp. *cambessedesii*) i *Solenopsis balearica*.

◀ Torrent d'Almadrà

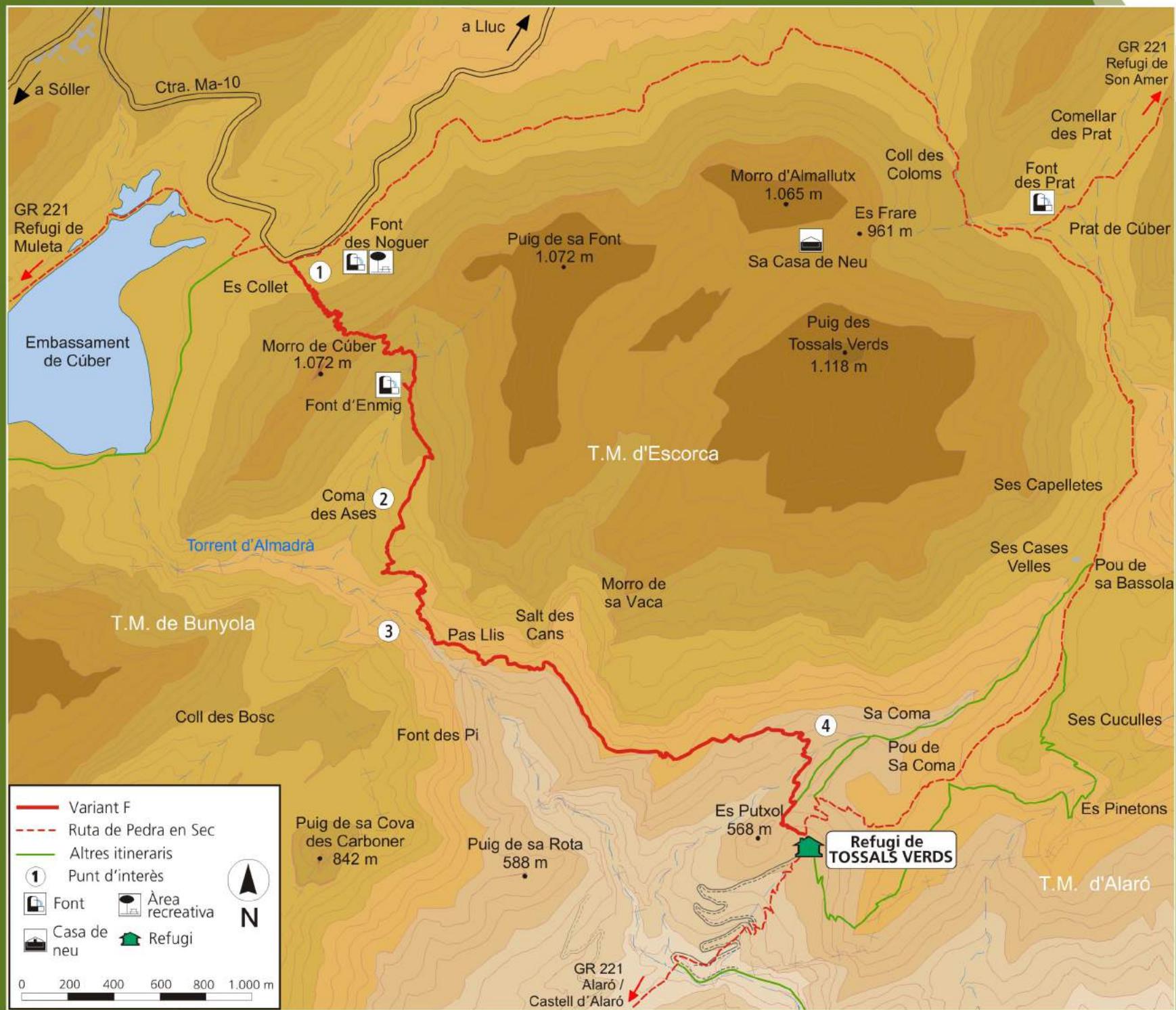
4 Sa Coma

Àrea marjada des Tossals Verds amb la part inferior destinada a les oliveres i amb la part superior aprofitada antigament per produir-hi cereals.

Destaquen a la zona mitjana els marges curvilinis amb doble parament de grans pedres, que anulen completament el curs d'aigua antic i que permeten aconseguir una major superfície de conreu i evitar-ne l'erosió.

Sa Coma ►

FLORA

Violeta de penyal

Eixorba-rates negre

Boix

Eixorba-rates blanc

Aritja de muntanya

Estepa blenera

Col de penya

Càrritx

Ullastre

Murta

Llampúudol bord

Falguera

Aladern de fulla ampla

Refugis

GR221

COMA D'EN VIDAL
Estellencs

CAN BOI
Deià

MULETA
Sóller

TOSSALS VERDS
Escorca

SON AMER
Escorca

PONT ROMÀ
Pollença

HOSTATGERIA DEL CASTELL D'ALARÓ
Alaró

REFUGIS

sala de reunions
places totals
habitacions
llits per habitació

GR221

COMA D'EN VIDAL

Situació: municipi d'Estellencs

Altitud: 545 m

Telèfon: (+34) 971 173 700

El refugi, el darrer que s'ha incorporat a la Ruta de Pedra en Sec, està situat entre la serra dels Pinotells i la carena del puig des Castellet, i ocupa un lloc privilegiat per accedir a un gran zona pública conformada per les finques de Son Fortuny, Galatzó i la coma d'en Vidal, i per descobrir un patrimoni natural i etnològic notable, tot en un paisatge que es recupera lentament dels efectes d'un gran incendi forestal.

Des d'aquestes cases es poden fer diverses excursions per itineraris senyalitzats: arribar a la Boal de ses Serveres, transitar pel pas des Cossi i, sobretot, pujar al puig de Galatzó, de 1.027 metres, o a la mola de s'Esclop, de 926 metres.

S'hi pot arribar a peu per la variant B, des d'Es Capdellà passant per la finca pública de Galatzó, o des del poble d'Estellencs. També s'hi pot accedir a peu des de la carretera Ma-10 (km 97), però cal tenir en compte que és difícil trobar-hi aparcament.

CAN BOI

Situació: Deià, carrer des Clot, núm. 5

Altitud: 125 m

Telèfon: (+34) 971 636 186

Està situat a Deià, a la barriada des Clot, vora el torrent Major i amb una vista privilegiada sobre els espadats del Teix, es Puig, l'església i les marjades de sa Costa. L'antiga casa fou restaurada i a l'interior trobam la tafona amb els principals elements destinats a l'elaboració de l'oli (trull, premsa de biga, fornal i graners).

Des del refugi es poden fer passejades pel nucli urbà de Deià que conté notables mostres d'arquitectura popular i llocs d'interès, com l'església parroquial i el cementeri, senzill però de gran bellesa. Els seus voltants també ofereixen nombroses possibilitats per caminar, com la visita a la cala de Deià pel camí des Ribassos, l'anada al pi de sa Pedrissa pel camí de sa Pesta o l'excursió a Llucalcari pel camí des Pintors.

S'hi pot arribar per l'etapa 4 de la Ruta de Pedra en Sec, començant el recorregut al refugi de Muleta. Els qui arribeu a Deià en cotxe, heu d'aparcar a les zones habilitades al nucli urbà.

MULETA

Situació: Port de Sóller, carretera del far des Cap Gros
Altitud: 110 m
Telèfon: (+34) 971 634 271

Ocupa l'edifici de l'antiga estació de radiotelegrafia militar, que va funcionar entre 1912 i 1956. La ubicació, vora el far des Cap Gros, que controlava l'entrada del Port de Sóller, li atorga unes vistes espectaculars sobre la Mediterrània, els espadats de la costa nord i les muntanyes que voregen la vall, entre les quals sobresurten el Puig Major, el puig de l'Ofre i es Teix, totes per damunt dels mil metres d'altura.

El senderista disposa des d'aquí d'una extensa xarxa de camins de ferradura que converteixen la vall de Sóller i el municipi de Deià en un dels centres de l'excursionisme illenc. D'altra banda, els pobles de Sóller, Biniaix, Fornalutx i Deià conserven un valuós patrimoni arquitectònic que convida a un recorregut atent dels carrerons.

S'hi pot arribar per l'etapa 4 de la Ruta de Pedra en Sec, iniciant el recorregut al refugi de Can Boi a Deià, i per l'etapa 5, començant el recorregut al refugi de Tossals Verds.

Els qui hi arriben amb cotxe, hi podeu accedir des del Port de Sóller per la carretera del far des Cap Gros, tot i que us recomanam anar a peu per aquest camí per evitar problemes d'aparcament vora el refugi.

TOSSALS VERDS

Situació: municipi d'Escorca
Altitud: 525 m
Telèfon: (+34) 971 182 027

Ubicat a la finca pública des Tossals Verds, aquesta instal·lació és una de les més emblemàtiques de la serra de Tramuntana. Les cases, construïdes el segle XIX, estan vora un petit hort, just al costat de l'antic camí d'Alaró a Almallutx i en un paisatge dominat per les muntanyes de s'Alcadena i del puig des Tossals Verds. A l'exterior es pot visitar un petit jardí d'espècies autòctones i observar les peces de pedra que formaven part de la tafona.

La xarxa de camins senyalitzats permet elegir entre diversos itineraris. Unes poques hores permeten arribar al puig des Tossals Verds, de 1.115 metres, mentre que aquells que tenguin bones cames poden arribar al puig d'en Galileu, de 1.188 metres, resseguint la Ruta de Pedra en Sec.

S'hi pot accedir per l'etapa 5 de la Ruta de Pedra en Sec, iniciant el recorregut al refugi de Muleta a Sóller, i per l'etapa 6, començant el recorregut al refugi de Son Amer a Lluc. També s'hi pot accedir des de la variant D (Castell d'Alaró) i la variant F (Pas Llis) de la Ruta de Pedra en Sec. Hi ha una zona d'aparcament, molt limitada, vora la possessió de Son Ordines i a partir d'aquí surt el camí senyalitzat per accedir al refugi.

SON AMER

Situació: municipi d'Escorca,
carretera Ma-10, km 19,5
Altitud: 530 m
Telèfon: (+34) 971 517 109

Està situat dins la finca pública de Son Amer, de 103 ha d'extensió, dalt d'un turó que domina visualment tota la vall de Lluc.

Per la situació, el refugi es pot utilitzar com a punt de partida o d'arribada d'excursions de gran interès, com el camí Vell de Lluc, la pujada al puig Tomir a través del coll Pelat, la pujada a sa Mola i al puig d'en Galileu, el camí Vell de Pollença i, en definitiva, totes les que tenen com a centre el monestir de Lluc, al qual Son Amer està unit per un camí de ferradura. També es poden fer excursions per les finques públiques de Binifaldó, Menut i ses Figueroles.

S'hi pot accedir per l'etapa 6 de la Ruta de Pedra en Sec, iniciant el recorregut al refugi de Tossals Verds, i per l'etapa 7, començant el recorregut al refugi de Pont Romà a Pollença. També s'hi pot arribar per l'etapa 5 de la Ruta Artà - Lluc, iniciant el recorregut a Caimari pel camí Vell de Lluc.

Si hi voleu anar en cotxe, hi heu d'accendir per la carretera Ma-10; també hi podeu arribar per la carretera Ma-2130 des de Caimari.

PONT ROMÀ

Situació: Pollença, camí Can Gulló, s/n
Altitud: 53 m
Telèfon: (+34) 971 590 731

Situat en el nucli urbà de Pollença, devora el torrent de la vall d'en Marc, ocupa l'antic escorxador municipal i és un excel·lent punt de partida per passejar pel casc antic de Pollença, amb nombrosos llocs d'interès com l'antic pont que dóna nom al refugi i que servia als pollencins per anar cap a l'Horta de Cubelles. L'escalonada del Calvari, amb els seus 365 esglaons, dóna accés a la capelleta homònima del segle XVIII, amb un grup escultòric del 1448.

També podem visitar l'actual ajuntament, que ocupa l'edifici de Monti-sion, antic convent dels jesuïtes. En un extrem del nucli històric hi ha la torre de Can Desbrull, envoltada d'un jardí de planta autòctona. Just devora aquest espai públic, hi ha l'antic convent dels dominics que actualment alberga el Museu Municipal, amb una important pinacoteca i seu del Festival de Música de Pollença.

El refugi es troba a la carretera Vella de Lluc. S'hi pot arribar per l'etapa 7 de la Ruta de Pedra en Sec, iniciant el recorregut al refugi de Son Amer a Lluc, i per l'etapa 8 des del Port de Pollença.

Els qui arribeu a Pollença amb cotxe heu d'aparcar a les zones habilitades al nucli urbà.

HOSTATGERIA DEL CASTELL D'ALARÓ

Situació: municipi d'Alaró

Altitud: 815 m

Telèfon: (+34) 971 182 112

L'Hostatgeria es troba situada en el puig d'Alaró i està lligada a la presència, des del segle XVII, de l'oratori de la Mare de Déu del Refugi, que convertí aquest cim en un lloc de culte i de peregrinació. L'estada permet descobrir l'important patrimoni històric relacionat amb el castell roquer i gaudir d'un extraordinari paisatge des d'aquest mirador natural. A més, pot ser un punt de partida per visitar el poble d'Alaró i el llogaret d'Orient.

En el puig es localitzen jaciments arqueològics d'època talaiòtica i es creu que durant la dominació romana s'hi construí ja algun tipus de fortificació, però la primera referència documental del castell és de l'època musulmana i parla de la resistència de la població illenca a l'ocupació. Després de la conquesta catalana, el castell va continuar sent un punt defensiu clau a l'illa. Avui en queden restes de murs, torres i aljubs.

Tot això s'enriqueix, a més, amb les llegendes de la potada del cavall del rei En Jaume i amb la història de Cabrit i Bassa.

 S'hi pot accedir per la variant D de la Ruta de Pedra en Sec que enllaça Orient amb el refugi de Tossals Verds.

Port de Sóller

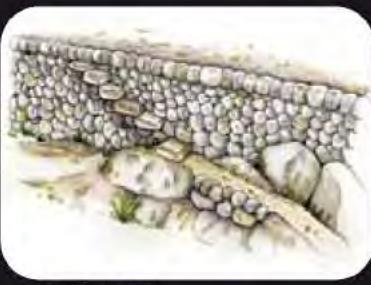
ELEMENTS I EINES

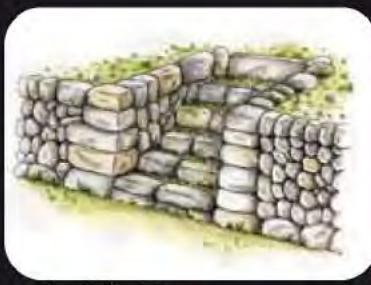
Barraca de carboner

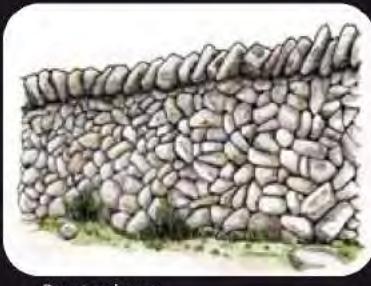
Claveguera

Escala de gat

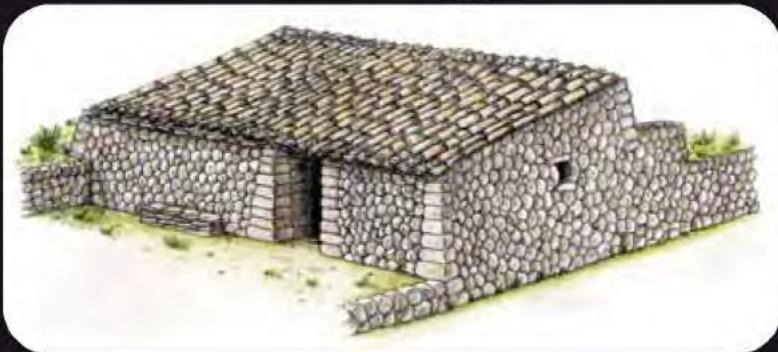

Escala frontal

Paret cabrera

Porxo

Càvec

Picassó

Picassa

Martell de punta

Civera

Senalla

Informació d'interès

GR221

Reserves als refugis de la Ruta

Instal·lacions i serveis
als refugis del Consell de Mallorca

Altres allotjaments

Transports

Recomanacions

Reserves als refugis de la Ruta

Coma d'en Vidal

Muleta

Tossals Verds

Son Amer

Podeu fer les reserves al web:

www.consellde mallorca.net/mediambient/pedra
o al telèfon d'informació dels refugis:
(+34) 971 173 700

Can Boi

Podeu fer les reserves al web:

www.refugicanboi.com
(+34) 971 636 186

Pont Romà

Podeu fer les reserves al web:

www.refugidelpontroma.com
(+34) 971 590 731

Hostatgeria del Castell d'Alaró

Podeu fer les reserves al web:

www.castellalaro.cat
(+34) 971 182 112

Instal·lacions i serveis als refugis del Consell de Mallorca

Can Boi, Muleta, Tossals Verds, Son Amer, Pont Romà

Allotjament i manutenció

Sala menjador, serveis, dutxes, aigua calenta, calefacció, telèfon i xemeneia

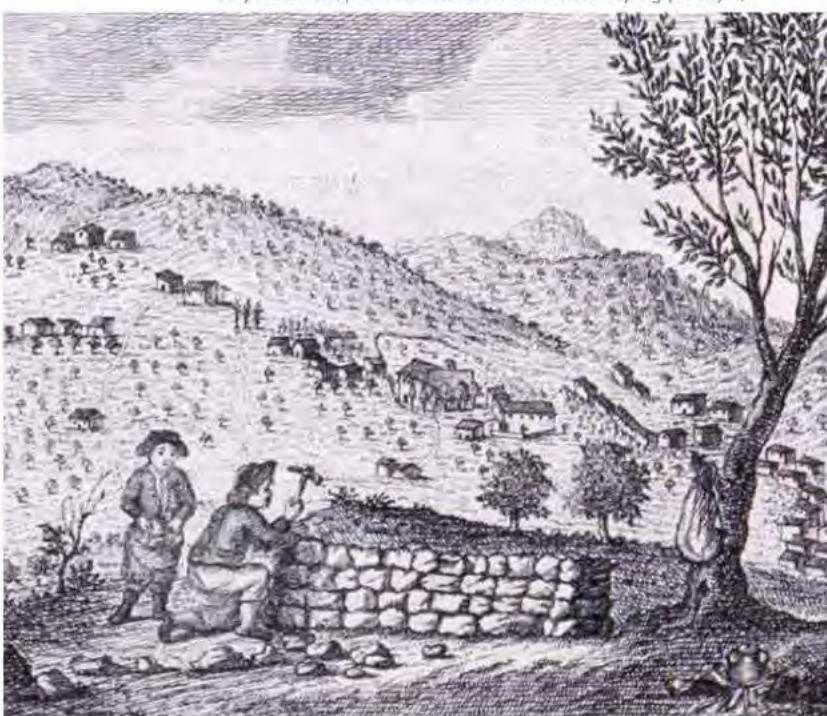
Lloguer de roba de llit i de tovalloles de bany

Torradora, sempre amb el permís del guarda, als refugis de Muleta i Tossals Verds

Coma d'en Vidal

Sala menjador, serveis, dutxes, aigua calenta, calefacció, torradora i xemeneia

Vinyeta del Mapa de Mallorca del Cardenal Despuig (1785) ▾

Altres allotjaments

Al voltant dels pobles trobam una oferta completa d'hotels, d'hostals, d'hotels rurals i d'agroturismes, amb una gran diversitat de categories i de preus. Aquesta opció i la presència de zones d'acampada i altres refugis (sense serveis) facilita fer la ruta en aquelles etapes on encara no hi ha un refugi de la xarxa del Consell i és una alternativa interessant en altres indrets on ja hi ha aquesta possibilitat.

En el poble d'Espotles trobam el refugi de Son Tries, de propietat municipal i gestionat per Ets Ermassets Club de Muntanya, que és una bona opció d'allotjament al final de l'etapa 2.

Convé, abans de partir, comprovar els períodes d'obertura dels establiments, ja que en alguns casos romanen tancats en temporada baixa turística. Mentre que, en temporada alta (juliol i agost), pot ser complicat trobar-hi places lliures.

Mallorca Hotel Guide. Web oficial de reserves en línia de la Federació Empresarial Hotelera de Mallorca:

www.mallorcahotelpguide.com

Cercador d'agroturismes de Balears.

Associació Agroturisme Balear:

www.topfincas.com/es/

Refugi de Son Tries (Espotles). Informació general i reserves:

www.refugisontrias.com

Tel.: (+34) 656 232 363

Informació general i reserves dels refugis del Govern de les Illes Balears.

(+34) 971 177 652

<https://www.caib.es/albergsfront>

Transports

Per accedir a molts punts de la Ruta de Pedra en Sec podeu utilitzar el transport públic, especialment l'autobús. Disposau d'aquest mitjà per anar de Palma als pobles i per connectar els diferents pobles de la Serra entre si.

Amb tren podem accedir fins als municipis de Bunyola i de Sóller i, des d'aquesta localitat, un tramvia ens pot portar al Port de Sóller.

Transport públic de Mallorca:

www.tib.org

Tren de Sóller:

www.trendesoller.com

Cami des Correu

Recomanacions

Duis calçat i roba adient.

Durant els mesos d'estiu,
teniu en compte les altes temperatures.

Evitau les hores centrals del dia i
portau i beveu molta d'aigua
per evitar els efectes de la deshidratació.

No faceu foc.

No deixeu fems.

Respectau l'entorn i deixau-lo com l'heu trobat.

Seguiu els camins senyalitzats.

Si anau tot sols, portau mòbil.

Deixau les barreres com les heu trobades.

Portau els cans fermats.

Si anau amb bicicleta o a cavall,
respectau els senderistes i
no circuleu a velocitats
que puguin posar en perill les altres persones usuàries.

No faceu fites de pedra.

Si us pareix que falta algun senyal o trobau alguna deficiència
comunicau-ho mitjançant l'adreça electrònica
pedraensecsenderisme@conselldemallorca.net
o el telèfon (+34) 971 173 700.

En cas d'emergència, telefonau a l'112.